

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.002.02.2021

**Pani
Bogusława Czyżycka-Paryło
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej
w Brzesku
ul. A. Mickiewicza 21
32-800 Brzesko**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/044. Zapewnienie dziennej opieki osobom starszym w ramach realizacji Programu „Senior+”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. A. Mickiewicza 21, 32-800 Brzesko (MOPS, Ośrodek).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem MOPS była od 1 listopada 2010 r. Pani Bogusława Czyżycka-Paryło. (akta kontroli str. 3)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Program „Senior+” jako skuteczne narzędzie polityki senioralnej realizowanej przez samorządy. 2. Wykonywanie dotowanych zadań, uzyskanie zakładanych efektów oraz przestrzeganie zasad wykorzystania środków określonych w Programie „Senior+” i w umowach.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020, z wykorzystaniem informacji i dokumentów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	<ol style="list-style-type: none"> 1. Barbara Guga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/6/2021 z 24 z 11 stycznia 2021 r. i nr LKR/41/2021 z 13 marca 2021 r. 2. Jacek Stankiewicz, doradca prawny, numer legitymacji służbowej 1795. <p>(akta kontroli str. 1-2, 698-699)</p>

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności²

Dzienny Dom Pomocy Senior+, działający w ramach MOPS był jedną z form realizacji polityki senioralnej na terenie miasta i gminy Brzesko (*Gmina*). W trakcie działalności tego Domu osiągnięte zostały zakładane efekty i przestrzegane były zasady wykorzystania przyznanych na ten cel środków dotacji.

W ramach swej działalności, na podstawie danych z lat 2011-2013, MOPS dokonał diagnozy osób starszych na terenie Gminy Brzesko. Rozpoznano i zanalizowano potrzeby w zakresie zapewnienia wsparcia tej grupie społecznej. Z uwagi na brak instytucjonalnych rozwiązań w opiece nad osobami starszymi, szczególnie w zakresie możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, stwierdzono potrzebę stworzenia dziennej placówki wsparcia. W konsekwencji w 2018 r. uruchomiono Dzienny Dom „Senior+” (*Dom lub Placówka*). W latach 2018-2020 realizowano również wiele działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej i tworzeniu warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej.

W kontrolowanym okresie, usługi świadczone osobom starszym w środowisku lokalnym, tj. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz świadczenie wsparcia dziennego miały charakter dominujący. Pomoc w miejscu zamieszkania nie była ograniczana, a kierowanie osób do domów pomocy społecznej nie wykazywało znacznej tendencji zwykłej. MOPS dysponował środkami finansowymi w wysokości umożliwiającej realizację pomocy świadczonej osobom starszym. W latach 2018-2020 MOPS wydatkował na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania - 2 028 tys. zł, pobyt w domach pomocy społecznej 1 766 tys. zł, placówki wsparcia dziennego (Dzienny Dom Pomocy „Senior+”) – 1 032 tys. zł.

Dom wchodził w skład struktury organizacyjnej MOPS i był ośrodkiem dziennego wsparcia dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 60 roku życia, zapewniając seniorom 20 miejsc z terenu Gminy. W trakcie pobytu zapewniano wszystkim uczestnikom usługi: socjalne, opiekuńczo-terapeutyczne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej, aktywizacji społecznej. Placówka spełniała wszystkie standardy Dziennego Domu Senior+ określone w pkt IV.2 Programu „Senior+”³. Spełniony był również warunek zatrudnienia co najmniej jednego pracownika na 15 uczestników⁴. Stan zatrudnienia w placówce był zgodny z zasobami kadrowymi wskazanymi w ofertach złożonych przez Gminę w ramach konkursu na poszczególne lata objęte kontrolą.

Zleczone w ramach Programu zadania MOPS zrealizował zgodnie ze złożonymi ofertami i zawartymi umowami. Otrzymane w latach 2018, 2019 i 2020 dotacje były wydatkowane zgodnie z umowami i z kalkulacją kosztów zawartą w ofercie, do której odnosiła się umowa. Został zachowany procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach realizacji zadania. MOPS prowadził wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową zadania, zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵,

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

³ Uchwała nr 34 Rady Ministrów z dnia 17 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020. M.P. z 2018 r. poz. 228 (dalej: *Program*).

⁴ Zgodnie z pkt IV.2 Programu minimalny standard zatrudnienia w Dziennym Domu Senior+ to co najmniej 1 pracownik na 15 seniorów oraz fizjoterapeuta zajęciowy lub instruktor terapii lub pielęgniarzka lub ratownik medyczny w wymiarze czasu odpowiednim do potrzeb placówki. Dodatkowo, w zależności od potrzeb, w placówce może być zatrudniony inny specjalista w wymiarze czasu odpowiednim do potrzeb placówki. W przypadku placówek o liczbie miejsc większej niż 15, a mniejszej niż 30, jednostka samorządu terytorialnego we współpracy z Urzędem pracy może zaangażować stażystę.

⁵ Dz.U.2021 poz. 217 ze zm. (dalej: *ustawa o rachunkowości*).

w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych. Ewidencja księgowa prowadzona była na wyodrębnionych paragrafach analitycznych w podziale na środki własne, dofinansowanie i odpłatność od uczestników. Sporządzanie i przechowywanie dokumentacji finansowej i merytorycznej odbywało się zgodnie z postanowieniami umowy. Dokumenty były opisane zgodnie z wytycznymi określonymi w umowach. Prawidłowo wypełniano obowiązki informacyjne, zgodnie z zasadami Programu, ogłoszeniem konkursowym oraz postanowieniami umów.

Sprawozdania z realizacji zadania za 2018, 2019 i 2020 r. zostały sporządzone zgodnie z wzorem stanowiącym załącznik do zawartych umów i przekazane w terminie 30 dni od zakończenia realizacji zadania. Złożone sprawozdania uwzględniały dane dotyczące: rzeczywistej liczby seniorów objętych wsparciem w ramach Programu, kosztu realizacji zadania, z wyszczególnieniem środków własnych i dotacji z budżetu państwa; liczby seniorów objętych poszczególnymi rodzajami usług wraz z ich opisem. Zwrotu niewykorzystanych kwot z dotacji dokonano w terminach wskazanych w umowach. W każdym z kontrolowanych lat składano sprawozdanie z trwałości realizacji zadania.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Polityka senioralna realizowana przez gminę

Opis stanu
faktycznego

1.1. Rozpoznanie sytuacji osób starszych na terenie gminy

MOPS dokonał diagnozy osób starszych na etapie opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2015- 2020 (*Strategia*). Wszystkie dane zawarte w Strategii, w tym dotyczące seniorów, opracowano na podstawie danych własnych, danych GUS oraz danych innych instytucji realizujących zadania na rzecz osób starszych, o które Ośrodek się zwracał. Ponadto – jak wyjaśniła Dyrektor MOPS - obserwacje i spostrzeżenia pracowników socjalnych, którzy na co dzień świadczą pracę w terenie pozwoliły na rozpoznanie i zdiagnozowanie sytuacji osób starszych na terenie Gminy. W analizowaniu i rozpoznawaniu potrzeb ww. grupy społecznej współpracowano z dzielnicowymi, radnymi, sołtysami, szpitalem, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku, Caritas, i Kościołem. Dane wykorzystane do opracowania Strategii pochodziły z lat 2011-2013.

Z diagnozy wynikało m.in., że na terenie Gminy były widoczne braki w zakresie możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu przez osoby starsze, szczególnie z terenów wiejskich. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych oraz ich aktywizacja była jednym z celów głównych sformułowanych w zapisach Strategii. Założenia wynikające z diagnozy realizowano poprzez rozwój środowiskowych i instytucjonalnych (placówka wsparcia dziennego) form opieki i wsparcia osób starszych oraz udział w projektach skierowanych na integrację i rozwój osób starszych.

(akta kontroli str. 7-29, 34-107)

Działania zaplanowane w Strategii nie były aktualizowane. Zgodnie z art. 15 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna polega na analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych oparta była na danych z lat 2011-2013. W 2013 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym stanowiła 16,5% ogółu ludności w gminie. Na podstawie danych GUS za I połowę 2020 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 7282 (20,1%). Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba osób w wieku powyżej 60 lat wzrosła z 21,8% do 24,5% ogółu mieszkańców.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że działania zaplanowane w Strategii przebiegały w sposób prawidłowy i właściwy zatem diagnoza nie wymagała aktualizacji. „Poprzez pracę pracowników socjalnych i opiekunek środowiskowych MOPS zdobywa na bieżąco wiedzę na temat potrzeb, także seniorów. W okresie obowiązywania Strategii nie odnotowano żadnych sygnałów w zakresie konieczności poszerzenia oferty w zakresie pomocy dla mieszkańców Gminy, w tym seniorów. Realizując Strategię, MOPS współpracował z podmiotami zaangażowanymi w realizację (wskazanymi w Strategii), które składając sprawozdania również nie zgłaszały nowych potrzeb w zakresie pomocy osobom starszym). Obecnie przygotowana jest nowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021 –2026. Wszystkie doświadczenia zdobyte w poprzednich latach zostaną wykorzystane przy jej opracowywaniu oraz zostaną zaktualizowane bieżące i przyszłe potrzeby związane ze zmianami demograficznymi”.

(akta kontroli str. 34-37, 263, 678-680)

Odnosząc się do powyższych wyjaśnień, zdaniem NIK, w trakcie prac nad ww. nową Strategią istotne jest by w jak najszerszym stopniu wykorzystywane były w szczególności aktualne dane, obrazujące w szczególności trendy statystyczne i uwarunkowania w tym zakresie, odnoszące się do sytuacji osób starszych na terenie miasta i gminy Brzesko, a także dotychczasowe doświadczenia z działalności MOPS na rzecz tych osób.

Wszelkie działania Ośrodka podejmowane na rzecz osób starszych, mające na celu poprawę jakości życia seniorów dotyczące przede wszystkim wyznaczenia kierunków działań były konsultowane z Burmistrzem.

(akta kontroli str. 34-107)

1.2. Rodzaje usług społecznych kierowanych do osób starszych

W kontrolowanym okresie, w zakresie pomocy osobom starszym, dostępne były w Gminie następujące formy wsparcia:

- placówka wsparcia dziennego „Senior+” (świadczeniem tym w latach 2018-2020 objętych było, odpowiednio: 26, 25 i 22 osoby);
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (świadczeniem tym objętych było, odpowiednio: 62, 61 i 62 osoby);
- dom pomocy społecznej (świadczeniem tym objętych było, odpowiednio: 25, 24 i 26 osób).

Świadczeniem dominującym, ze względu na liczbę osób nim objętych były usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. Nie były dostępne: specjalistyczne usługi opiekuńcze, rodzinne domy pomocy oraz mieszkania chronione.

Według stanu na koniec lat 2018, 2019 i 2020 nie było osób oczekujących na przyjęcie do Dziennego Domu „Senior+”. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w okresie tym wnioski na usługi opiekuńcze i wnioski o skierowanie do domu pomocy społecznej dla osób wymagających tych form wsparcia w przypadkach szczególnie uzasadnionych były realizowane niezwłocznie, w pozostałych przypadkach czas realizacji nie przekraczał miesiąca.

W latach 2018-2020 MOPS nie świadczył specjalistycznych usług opiekuńczych ze względu na brak zgłaszanych w tym zakresie wniosków. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że potrzeby w zakresie usług na rzecz osób starszych zabezpieczają nieodpłatnie istniejące placówki na terenie Gminy. Od września 2018 r. funkcjonuje Dzienny Dom Opieki Medycznej przy Szpitalu Powiatowym w Brzesku dla osób powyżej 60 roku życia. Osoby objęte opieką korzystają z rehabilitacji i otrzymują również wsparcie psychologiczne, dietetyczne, geriatryczne. Ponadto potrzeby

w zakresie rehabilitacji zapewnia Oddział Rehabilitacyjny Szpitala oraz Ośrodek Rehabilitacji Diennej⁶.

W przypadkach indywidualnych usługi rehabilitacyjne świadczone są w domu chorego. Z usług pielęgniarki długoterminowej mogą skorzystać m.in. osoby przewlekle chore somatyczne, usługa ta świadczona jest również nieodpłatnie. Dyrektor oświadczyła, że na chwilę obecną nie planuje się realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych, jednakże jeśli zaistnieje taka potrzeba Ośrodek podejmie działania w celu zapewnienia tych usług.

W kontrolowanym okresie na terenie Gminy nie świadczone również usług w formie rodzinnych domów pomocy zgodnie z art. 52 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁷. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że z przeprowadzonej diagnozy w ramach przygotowań Strategii nie wynikała potrzeba utworzenia Rodzinnych Domów Pomocy. Do Ośrodka nie zgłaszano również potrzeb na tego typu usługi. Ponadto MOPS świadczy usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i ta forma pomocy jest w pełni wystarczająca. Nie odnotowano też przypadku, by osoba fizyczna lub organizacja pożytku publicznego wyrażały chęć utworzenia i prowadzenia takich placówek. W związku powyższym na obecną chwilę nie jest planowane uruchomienie tej formy wsparcia, jednak biorąc pod uwagę zmiany demograficzne oraz politykę ukierunkowaną na szeroko rozumiane wsparcie seniorów nie jest to wykluczone.

W latach 2018–2020 do Ośrodka nie wpływały wnioski od osób starszych o skierowanie do mieszkania chronionego. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że pracownicy socjalni na bieżąco monitorują sytuację osób i rodzin w środowisku. Osoby starsze, niepełnosprawne, z różnymi schorzeniami, potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu otrzymują pomoc zgodnie z potrzebami. Jest to pomoc w formie usług opiekuńczych z MOPS. Nawiązuje się współpracę z rodziną motywując do częściowej pomocy na ich rzecz, jak również organizuje się pomoc sąsiedzka. Pracownicy socjalni są w stałym kontakcie z przedstawicielami społeczności lokalnej, służb porządkowych. Każdy sygnał dotyczący osoby potrzebującej jest analizowany po czym udzielana jest adekwatna pomoc. Pracownicy socjalni na bieżąco monitorują w środowisku sytuację osób wymagających wsparcia. Na chwilę obecną na terenie gminy nie jest planowane uruchomienie mieszkania chronionego. Z rozeznania w środowisku wynika, że osoby starsze nie są skłonne do opuszczania swojego, dobrze znanego środowiska, w którym czują się najlepiej i najbezpieczniej, korzystają z pomocy rodziny, sąsiadów, jak również nie chcą zajmować lokalu z innymi obcymi osobami, co miałyby miejsce w mieszkaniu chronionym. Specyfika gminy, jako miejsko – wiejskiej sprawia, że osoby mające własne domy lub mieszkania oczekują zorganizowania pomocy w miejscu zamieszkania. Osoby starsze, ale samodzielne i mobilne same odnajdują wsparcie w innych podmiotach, placówkach (np. Uniwersytet Trzeciego Wieku, Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga, Polski Związek Emerytów i Rencistów). Natomiast w sytuacji jeśli osoby te wymagają opieki całodobowej, są kierowane do domów pomocy społecznej.

W opinii MOPS dostępne formy pomocy i ich rozwój są zgodne z potrzebami dotyczącymi osób starszych występującymi w społeczności lokalnej.

(akta kontroli str. 263-273, 677-680)

---

⁶ MOPS nie posiadał informacji ile osób skorzystało ze wsparcia wymienionych placówek. Dyrektor MOPS wyjaśniła że nie są to instytucje Gminy Brzesko, a MOPS nie kieruje osób do placówek, które nie podlegają Gminie. MOPS może udzielić informacji o funkcjonowaniu takich placówek.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm., dalej: *ustawa o pomocy społecznej*.

Tworząc ośrodek wsparcia w ramach Programu „Senior+” uwzględniono potrzeby zgłaszane przez mieszkańców Gminy. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że pierwsze koncepcje wsparcia seniorów w formie placówki całodziennego pobytu pojawiły się wraz z nawiązaniem współpracy MOPS z Samarytańską Federacją Organizacji Pozarządowych. Równolegle temat poruszano w środowisku lokalnym. Pracownicy socjalni wykonując swoje zadania w środowisku często odbierali sygnały od podopiecznych, że istnieje zapotrzebowanie na tego typu placówkę. Sami mieszkańcy zgłaszali się osobiście do Ośrodka z zapytaniem czy taka placówka znajduje się na terenie Gminy. Na posiedzeniach komisji i na sesjach Rady w Urzędzie Miejskim temat ten często poruszany był przez radnych miejskich.
(akta kontroli str. 34-53)

1.3. Informowanie seniorów o możliwości uzyskania wsparcia na terenie gminy

MOPS rozpowszechniał informacje o możliwości uzyskania pomocy przez osoby starsze poprzez swoją stronę internetową. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców Ośrodek korzysta również z uprzejmości osób prowadzących lokalne strony lub portale informacyjne, gdzie przesyła informacje o podejmowanych działaniach. Informacje o możliwości uzyskania wsparcia z różnych programów skierowanych do seniorów np. Programu „Senior+” i „Programu Wspieraj Seniora” Ośrodek zamieszczał również w lokalnej prasie. Na tablicach informacyjnych mieszczących się w siedzibie MOPS znajdują się informacje, plakaty, ulotki dotyczące programów, z których osoby zainteresowane mogą skorzystać. W upowszechnieniu informacji o możliwości uzyskania wsparcia świadczonego przez MOPS dużą rolę – wg wyjaśnień Dyrektora - odgrywa współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób starszych i kontakty z Kościołem. Szczegółowe informacje o dostępnych formach pomocy i świadczeniach osoby starsze mogą uzyskać, przede wszystkim w bezpośrednim kontakcie z pracownikami Ośrodka w jego siedzibie lub telefonicznie.

(akta kontroli str. 34-53)

1.4. Finansowanie pomocy społecznej świadczonej osobom starszym

W kontrolowanym okresie MOPS dysponował środkami finansowymi w wysokości umożliwiającej realizację pomocy świadczonej osobom starszym. W latach 2018-2020 MOPS wydatkował 4874 tys. zł na:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania⁸ - 2 028 tys. zł (rozdział 85219)⁹;
- pobyt w domach pomocy społecznej¹⁰: 1 766 tys. zł (rozdział 85202)¹¹;
- placówki wsparcia dziennego¹² (Dzienny Dom Pomocy „Senior+”) – 1 033 tys. zł (rozdział 85295)¹³;
- program „Wspieraj seniora” – 47 tys. zł (rozdział 85295)¹⁴.

Plan wydatków MOPS na ww. formy wsparcia dla osób starszych przedłożony Gminie na poszczególne lata objęte kontrolą wynosił:

- na 2018 r.: 1 799 tys. zł (usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 779 tys. zł; domy pomocy społecznej 1 020 tys. zł). W pierwotnej uchwale budżetowej¹⁵

⁸ Art. 50 ustawy o pomocy społecznej.

⁹ W 2018 r.: 653 tys. zł; w 2019 r.: 679 tys. zł; w 2020 r.: 696 tys. zł.

¹⁰ Art. 54 ustawy o pomocy społecznej.

¹¹ W 2018 r.: 503 tys. zł; w 2019 r.: 620 tys. zł; w 2020 r. 643 tys. zł.

¹² Art. 51 ustawy o pomocy społecznej.

¹³ W 2018 r.: 353 tys. zł; w 2019 r. 354 tys. zł; w 2020 r.: 643 tys. zł.

¹⁴ W 2020 r.

¹⁵ Przyjętej w dniu 14 listopada 2017 r.

na ww. formy wsparcia zostały przeznaczone środki w wysokości 1 679 tys. zł (usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 779 tys. zł; domy pomocy społecznej 900 tys. zł). W dniu 21 listopada 2017 r. MOPS złożył wniosek o zwiększenie środków finansowych w związku z planowanym uruchomieniem Dziennego Domu Senior+ na początku 2018 r. Uchwałą Rady Miejskiej z dnia 21 31 stycznia 2018 r.¹⁶ w sprawie przyjęcia budżetu na 2018 r. wprowadzono kwotę 283 tys. zł.¹⁷ Wydatkowano kwotę 1 509 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 353 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 653 tys. zł; domy pomocy społecznej 503 tys. zł).

- na 2019 r.: 2 318 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 440 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 823 tys. zł; domy pomocy społecznej 1 055 tys. zł). W pierwotnej uchwale budżetowej na ww. formy wsparcia zostały przeznaczone środki w wysokości 2 221 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 440 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 823 tys. zł; domy pomocy społecznej 958 tys. zł). Wydatkowano kwotę 1 653 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 354 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 679 tys. zł; domy pomocy społecznej 620 tys. zł).
- na 2020 r.: 2 546 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 472 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 946 tys. zł; domy pomocy społecznej 1 128 tys. zł). W pierwotnej uchwale budżetowej na ww. formy wsparcia zostały przeznaczone środki w wysokości 2 368 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 472 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 946 tys. zł; domy pomocy społecznej 950 tys. zł). Wydatkowano kwotę 1 713 tys. zł (na placówki wsparcia dziennego 326 tys. zł; usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 696 tys. zł; domy pomocy społecznej 643 tys. zł).

(akta kontroli str. 261-262, 652-656)

1.5. Rozwój poszczególnych form pomocy seniorom na terenie gminy

W latach 2017–2020 działaniami wymienionymi w art. 50, 51 i 54 ustawy o pomocy społecznej objęto:

- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania - 242 osoby (odpowiednio: 57, 62, 61 i 62);
- pobyt w domach pomocy społecznej - 96 osób (odpowiednio: 21, 25, 24 i 26);
- placówki wsparcia dziennego – 73 osoby (odpowiednio: 0, 26, 25 i 22).

Z powyższego wynika, że pomoc w miejscu zamieszkania nie była ograniczana, a kierowanie osób do domów pomocy społecznej nie wykazywało znacznej tendencji zwykłej.

Najbardziej kosztowną formą udzielanej pomocy był pobyt w domu pomocy społecznej, gdzie średni miesięczny koszt utrzymania jednej osoby wynosił w latach 2017-2020, odpowiednio: 1 594 zł, 1 676 zł, 2 152 zł i 2 060 zł).

Średni miesięczny koszt utrzymania jednej osoby w przypadku pozostałych form udzielania pomocy wynosił:

- placówka wsparcia dziennego „Senior+”: w 2018 r.: 1 285 zł, w 2019 r.: 1 802 zł, w 2020 r.: 1 923 zł);
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania - w 2017 r.: 816,29 zł, w 2018 r.: 877,52 zł, w 2019 r.: 928,16 zł, w 2020 r.: 936,14 zł).

(akta kontroli str. 263, 312-314)

Wzrost kosztów pobytu w Placówce w stosunku do 2018 r. wynikał m.in. z faktu, iż 2018 r. był pierwszym rokiem działalności Domu. W przewidywanych wydatkach na 2018 r. nie ujęto dodatkowego wynagrodzenia rocznego dla pracowników.

¹⁶ XLVIII/345/2018.

¹⁷ Kwota ta została zwiększona w trakcie roku do wysokości 358 tys. zł.

Ponadto zakładane koszty żywienia i transportu okazały się wyższe. W budżecie Domu na kolejne lata ujęto dodatkowe wynagrodzenie roczne i zweryfikowane koszty transportu i żywienia oraz w 2020 r. podwyżki wynagrodzeń pracowników.

(akta kontroli str. 648-651)

1.6. Programowanie działań na rzecz seniorów w gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej, uchwałą nr XIII/85/2015 z dnia 27 sierpnia 2015 r.¹⁸ Rada Miejska w Brzesku przyjęła Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Brzesko na lata 2015-2020. Przyjęta Strategia, zgodnie z art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, zawierała diagnozę sytuacji społecznej, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, wskaźników realizacji działań¹⁹ i sposobu ich realizacji. Strategia nie zawierała osobnego punktu, odnoszącego się do wymaganej prognozy zmian w zakresie objętym strategią.

(akta kontroli str. 7-16)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że „Strategia nie zawiera wprost elementu „prognozy zmian w zakresie objętym strategią”, jednak założone cele prognozują zmiany w opisywanych obszarach, m.in. w obszarze Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych na terenie Gminy Brzesko oraz ich aktywizacja. Ponadto wskaźniki planowanych do realizacji działań pokazują kierunki zmian w danym obszarze. Diagnoza i opisanie problemów oraz założenie kierunków zmian są elementem art. 16b ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej, tj. prognozą zmian. Ponadto w wyniku kontroli przeprowadzonej przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie uznano, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zawiera wszystkie wymagane art. 16b ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej elementy poza ramami finansowymi (które zostały wprowadzone uchwałą Rady Miejskiej w Brzesku z dnia 31 stycznia 2018 r. (nr XLVIII/340/2018))”.

(akta kontroli str. 667-670, 695-687)

W Strategii zapisano, że zadania w niej określone realizowane będą ze środków własnych Gminy, w miarę możliwości ze środków budżetu państwa, środków zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej oraz ewentualnie wkładu organizacji pozarządowych i środków finansowych od sponsorów. W Strategii nie podano wymaganych ww. artykułem ram finansowania przyjętych zadań. W uchwale w sprawie zmiany Strategii z 31 stycznia 2018 r. określono ramy finansowe przyjętych działań na lata 2018-2020. Na realizację celu „Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych na terenie Gminy Brzesko oraz ich aktywizacja” przyjęto ramową kwotę w wysokości 2 850 tys. zł.

W Strategii wskazano najważniejsze problemy społeczne Gminy: ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm, trudna sytuacja życiowa osób starszych, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność i choroby. Zwrócono m.in. uwagę, iż podjęcie próby rozwiązywania problemów osób starszych jest szczególnie istotne, gdyż starzenie się społeczeństwa oraz postęp medycyny w niedługiej perspektywie doprowadzi do wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym i będzie to jedno z najważniejszych wyzwań stojących przed społeczeństwem.

W Strategii zapisano zrozumiałe i adekwatne cele mające na celu rozwiązanie zidentyfikowanych problemów, wskazano realizatorów działań i sposoby ich realizacji oraz określono wskaźniki realizacji. Celem głównym Strategii była

¹⁸ Zmienioną uchwałą nr XLVIII/340/2018 Rady Miejskiej w Brzesku z dnia 31 stycznia 2018 r.

¹⁹ Liczba osób objętych wsparciem opiekunek, dziennych domów pobytu i wsparcia środowiskowego, liczba uczestników projektów.

„Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Brzesko przez ograniczanie głównych problemów społecznych gminy oraz łagodzenie ich skutków”, w tym m.in. cel operacyjny „Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych na terenie Gminy Brzesko oraz ich aktywizacja”, który miał być realizowany poprzez:

- rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia osób starszych (realizator działań MOPS w Brzesku),
- udział w projektach finansowanych ze środków zewnętrznych mających na celu integrację osób starszych (realizator Urząd Miejski w Brzesku).

Projekt utworzenia Ośrodka Dziennego Domu dla Seniorów został zapisany w Strategii Rozwoju Gminy Brzesko na lata 2015-2022 (cel operacyjny IV.1. *Stwarzanie warunków dla rozwoju mieszkańców; zadania: utworzenie Rady Seniorów, utworzenie Ośrodka Dziennego Pobytu dla Seniorów*).

W Strategii zapisano, iż po zakończeniu jej realizacji (nie później niż do końca kwietnia 2021 r.), Dyrektor MOPS przedłoży Burmistrzowi kompleksowe sprawozdanie z jej realizacji. Z kolei Burmistrz do końca maja 2021 r. przedstawi sprawozdanie Radzie Miejskiej. Zapisano również, że Dyrektor MOPS będzie przekazywał roczne sprawozdania z jej realizacji do 31 marca każdego roku. Zgodnie z tym obowiązkiem Dyrektor MOPS przekazywała Burmistrzowi roczne sprawozdania z działań podjętych w jej ramach w poprzednim roku kalendarzowym²⁰.

Odnosnie do realizacji celu operacyjnego *Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych na terenie Gminy Brzesko oraz ich aktywizacja*” w złożonych sprawozdaniach za 2018 i 2019 r.²¹ zapisano, iż:

- w 2018 r.
  - uruchomiono funkcjonowanie Dziennego Domu „Senior+” oraz złożona została oferta realizacji zadania w ramach wieloletniego programu „Senior+” w edycji 2018 r. – moduł II zapewnienie funkcjonowania Dziennego Domu „Senior+”;
  - wsparciem opiekunek środowiskowych objętych zostało 79 osób starszych;
  - 99 osób wzięło udział w projekcie „Małopolski E-Senior” w ramach programu operacyjnego Polska Cyfrowa mającego na celu integrację osób starszych, w ramach którego seniorzy zostali przeszkoleni z obsługi komputera i Internetu oraz otrzymali tablety;
- w 2019 r.
  - wsparciem opiekunek środowiskowych objętych zostało 76 osób starszych;
  - kontynuowano działalność w ramach Dziennego Domu „Senior+”.

(akta kontroli str. 7-33)

Na realizację Strategii w kontrolowanym okresie wydatkowano ogółem 18 719 tys. zł. Na pomoc społeczną (dział 852) wydatkowano 5 470 tys. (29,2%)²²

(akta kontroli str. 261-261a)

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wskazano jako realizatorów lub współrealizatorów poszczególnych celów operacyjnych: Urząd Miejski w Brzesku, Powiatowy Urząd Pracy, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny. Zgodnie z art. 110 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej MOPS²³ koordynował realizację zadań wynikających

²⁰ Sprawozdania były sporządzane na podstawie danych własnych MOPS oraz danych przekazanych przez podmioty zaangażowane w realizację Strategii.

²¹ Sprawozdanie z realizacji Strategii nie zostało opracowane do dnia zakończenia niniejszej kontroli.

²² W dziale 600 wydatkowano kwotę 33 tys. zł; w dziale 851 wydatkowano kwotę 1 763 zł; w dziale 855 wydatkowano kwotę 10 871 tys. zł; w dziale 900 wydatkowano kwotę 582 tys. zł.

²³ Ośrodek pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez

ze Strategii. Corocznie do 31 marca kierownicy jednostek zaangażowanych w realizację Strategii przekazywali Dyrektorowi MOPS sprawozdania z działań podjętych w jej ramach w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdania te były odpowiedzią na pisemne wnioski kierowane przez Dyrektora MOPS. Na podstawie tych informacji oraz na podstawie zebranych danych własnych sporządzano sprawozdania zbiorcze z danego roku. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w kontrolowanym okresie nie odbywały się spotkania ani narady związane z realizacją strategii, wymieniane były jedynie pisemne i telefoniczne informacje z jej realizacji.

(akta kontroli str. 7-16, 18-110)

W Strategii nie określono działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej i tworzących warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. W sprawozdaniach za 2018 i 2019 r. z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny przyjętego na lata 2017-2019 zapisano m.in., że „z uwagi na działanie od 2018 r. Dziennego Domu „Senior+” dostrzega się dalszą potrzebę, a zarazem możliwość integracji międzypokoleniowej dzieci i młodzieży z osobami starszymi”.

(akta kontroli str. 7-16, 607-616)

Strategia została przyjęta na lata 2015-2020. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że obecnie Ośrodek jest na etapie opracowywania i tworzenia dokumentu nowej strategii. Wg treści wyjaśnień dokonywana jest diagnoza problemów społecznych, w ramach której przeprowadzono już m.in. ankiety wśród mieszkańców Gminy, wystosowano pisma do innych podmiotów m.in. do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Brzesku, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Brzesku, Zespołu Interdyscyplinarnego o niezbędne dane statystyczne. Kompletowane są pozostałe dane statystyczne oraz dane własne. Ponadto w najbliższym czasie, po opracowaniu projektu strategii planowane jest przeprowadzenie konsultacji społecznych. Ujęcie w strategii problemów osób starszych jest szczególnie ważne chociażby z tego względu, iż starzenie się społeczeństwa, zmiany demograficzne, postęp medycyny prowadzi do ciągłego wzrostu liczby tych osób. Ponadto doświadczenie, dotychczasowe obserwacje i działania wskazują, iż uwzględnienie problemów seniorów w zapisach nowej strategii jest niezbędne. Na przełomie marca, kwietnia planowane jest przedłożenie projektu Strategii Radzie Miejskiej i Burmistrzowi a przyjęcie uchwały będzie zależne od Rady Miejskiej w Brzesku.

(akta kontroli str. 646-649)

1.7. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej osobom starszym

Zgodnie art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, Dyrektor MOPS składała Radzie Gminy sprawozdania z działalności Ośrodka oraz przedstawiała potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Przedstawiane na lata 2018-2020 potrzeby dotyczyły również spraw związanych z działaniami na rzecz osób starszych. W każdym ze składanych za kontrolowany okres sprawozdań²⁴ zapisano m.in., że istotną potrzebą jest zabezpieczenie w budżecie środków finansowych na usługi opiekuńcze oraz ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańców Gminy w domach pomocy społecznej. W sprawozdaniu za 2017 r. zwrócono również uwagę, że w związku ze zgłaszanymi potrzebami w 2017 r. podjęto działania w celu uruchomienia Dziennego Domu „Senior+”.

(akta kontroli str. 508-538)

---

centrum usług społecznych – centrum usług społecznych, koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 17 zadania własne gminy ust. 1 pkt 1.

²⁴ Sprawozdanie za 2018 i 2019 r.

Zgodnie z art. 16a ustawy o pomocy społecznej, MOPS corocznie opracowywał ocenę zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę sytuacji społecznej i demograficznej. Ocena zasobów za lata 2018 i 2019 zawierała wszystkie elementy wymagane art. 16a ustawy o pomocy społecznej²⁵. Zaprezentowane dane ukazywały sytuację demograficzną w Gminie, rynku pracy, infrastrukturę społeczną, korzystających z pomocy i wsparcia, świadczeniach pomocy społecznej, zasobach instytucjonalnych pomocy i wsparcia, kadrze pomocy społecznej, środkach finansowych na wydatki pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie Gminy, aktywności projektowo - konkursowej, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Ocena zawierała wnioski wraz z rekomendacjami, m.in. w zakresie zapewnienia opieki osobom starszym (zabezpieczenie w budżecie Gminy środków finansowych na usługi opiekuńcze oraz na ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańców Gminy w domach pomocy społecznej, w Dziennym Domu „Senior+” oraz możliwość integracji międzypokoleniowej). Wymienione rekomendacje były podstawą do planowania budżetu na rok następny.

(akta kontroli str. 548-606)

W latach 2018-2020 realizowano działania sprzyjające solidarności międzypokoleniowej i tworzeniu warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. W kontrolowanym okresie działający w strukturach MOPS Dzienny Dom „Senior+” podejmował działania w ramach solidarności międzypokoleniowej. Odbywały się spotkania uczestników Domu z dziećmi z brzeskich przedszkoli i szkół. Okazją do spotkań były przede wszystkim: Dzień Babci i Dziadka, Dzień Dziecka, święto odzyskania niepodległości 11 listopada, jasełka. Podczas spotkań organizowane były występy artystyczne oraz zabawy i tańce integrujące zgromadzoną grupę, np.: spotkanie seniorów z dziećmi z Publicznego Przedszkola nr 3 w Brzesku z okazji obchodów 100 rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości (7 listopada 2018 r.)²⁶. W 2019 r. zorganizowane zostały warsztaty komputerowe prowadzone przez uczniów Technikum Informatycznego przez okres trzech miesięcy. Seniorzy uczestniczący w szkoleniu – wg wyjaśnień Dyrektor MOPS - zdobyli wiedzę w zakresie podstawowej obsługi komputera, pracy w edytorach tekstu oraz bezpiecznego korzystania z Internetu.

W październiku 2019 r. seniorzy spotkali się z uczniami Publicznej Szkoły Podstawowej nr 3 w Brzesku promujących akcję „Odblaskowa szkoła”. Jednym z celów akcji było uświadomienie seniorów jak ważne dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym jest noszenie elementów odblaskowych dzięki, którym po zmroku stajemy się widoczni na drodze. W trakcie spotkania uczniowie ze szkolnego koła teatralnego zaprezentowali występ artystyczny zachęcając do noszenia odblasków następnie wręczyli seniorom materiały odblaskowe w postaci opasek, zawieszek i naklejek. W 2019 i 2020 r. odbyły się spotkania z przedstawicielami samorządu uczniowskiego oraz chóru szkolnego przy Zespole Szkół Technicznych i Branżowych w Brzesku²⁷.

Ośrodek podejmował również działania mające na celu ostrzeganie osób starszych przed oszustami. W 2017 r. MOPS zwrócił się do Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Brzesku i Spółdzielni Mieszkaniowej z prośbą o zorganizowanie kampanii społecznej mającej na celu ostrzeżenie ludzi starszych przed różnego rodzaju oszustwami. MOPS wraz z Samarytańską Federacją Organizacji

²⁵ Gmina, powiat i samorząd województwa przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej do 30 kwietnia danego roku za poprzedni rok kalendarzowy.

²⁶ Występ artystyczny przygotowany przez dzieci z przedszkola oraz wspólne z dziećmi śpiewanie pieśni patriotycznych.

²⁷ W ramach spotkań seniorzy wraz z uczniami śpiewali piosenki i kolędy przy akompaniamencie instrumentów muzycznych przyniesionych przez uczniów i nauczycieli.

Pozarządowych (SFOP) przeprowadził kampanię mającą na celu informowanie i przestrzeganie przed zagrożeniami związanymi z działalnością oszustów wyludzających pieniądze, okradających, proponujących kłopotliwe i skomplikowane umowy. Przygotowano ulotki, a rolą pracowników socjalnych było i jest w dalszym ciągu rozpropagowanie ich wśród podopiecznych. Współtwórcami kampanii społecznej była młodzież z Gimnazjum nr 1 i Gimnazjum nr 2 w Brzesku. Uczniowie, a jednocześnie wolontariusze SFOP byli autorami rysunków, tekstów oraz dialogów wykorzystanych w ulotce promującej kampanię. Kontynuacja działań mających na celu ostrzeżenie przed oszustami osób starszych prowadzona była nadal w Dziennym Domu „Senior+”. W tym celu organizowane były spotkania z przedstawicielami Policji, Powiatowym Rzecznikiem Praw Konsumentów i prawnikiem.

W ramach pobudzenia aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej, uchwałą Rady Miejskiej w Brzesku dnia 9 czerwca 2015r. nr XI/62/2015 powołano na terenie Gminy Radę Seniorów. Rada Seniorów podejmuje działania w celu integracji środowiska osób starszych z terenu Gminy Brzesko oraz przyczynia się do wzmocnienia udziału seniorów w życiu społeczności lokalnej głównie poprzez: zapobieganie marginalizacji osób starszych, inicjowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji osób starszych, podejmowanie działań mających na celu wykorzystanie potencjału seniorów, współpracę z organami gminy przy opiniowaniu istotnych spraw dotyczących starszych, upowszechnianie wiedzy o potrzebach, uprawnieniach i możliwościach osób w wieku senioralnym. Rada Seniorów składa się z 21 osób, które reprezentują sołectwa, osiedla, stowarzyszenia oraz organizacje zajmujące się na co dzień pracą na rzecz osób starszych. W 2018 r. Rada Seniorów Gminy Brzesko przystąpiła do realizacji projektu „Aktywni Seniorzy w akcji” dofinansowanego ze środków Programu Rządowego na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS), realizowanego przez Fundację Kultury Chrześcijańskiej „Znak” z Krakowa. W ramach tego projektu Rada Seniorów podjęła inicjatywę opracowania diagnozy sytuacji i potrzeb osób starszych z terenu Gminy Brzesko. Dyrektor MOPS w Brzesku wyznaczyła pracowników, którzy brali udział w posiedzeniach grup roboczych przekazując wymagane dane i informacje na temat sytuacji osób starszych oraz wsparcia i pomocy jakie świadczy im Ośrodek.

(akta kontroli str. 34-110)

Dokument ten nie został przez Radę Seniorów ostatecznie opracowany i przedłożony Radzie Miejskiej. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że Rada Seniorów Gminy Brzesko ma charakter doradczo-inicjatywo-konsultacyjny. Może ona doradzać Radzie Gminy, tworzyć projekty. W związku z czym podjęła inicjatywę związaną z opracowaniem dokumentu obrazującego sytuację seniorów Gminy Brzesko. MOPS był jednym z wielu podmiotów współpracujących w opracowywaniu diagnozy. Dyrektor podała, że z informacji uzyskanych od Przewodniczącej Rady Seniorów wynika, iż w 2019 r. trwały prace i analizy nad zebranymi danymi, a na marzec 2020 r. została zaplanowana sesja Rady Seniorów, na której planowano dokonać dogłębnej analizy projektu dokumentu. W Radzie Seniorów zasiadają osoby z grupy ryzyka, najbardziej narażone na zarażenie wirusem. W związku z epidemią prace zostały zawieszane. Z założenia, zbadanie sytuacji brzeskich seniorów było niezbędne do opracowania projektu Strategii Polityki Senioralnej Gminy, która po przedstawieniu radzie Miejskiej i ewentualnym przyjęciu przez Radę miała określać kierunki działań lokalnych władz i zostać wykorzystana przy opracowywaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026. Dyrektor MOPS, w trakcie trwania kontroli (24.03.2021 r.) zwróciła się do Rady Seniorów o przesłanie opinii i zajęcie stanowiska w zakresie problemów społecznych i niekorzystnych procesów, które mają wpływ na życie seniorów, a które

powinny być uwzględnione w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z perspektywy Rady.

(akta kontroli str. 667-670, 693-694)

Na terenie Gminy Brzesko działa również Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW). UTW jest jednostką, która od 30 kwietnia 2007 r. wchodzi w strukturę Miejskiego Ośrodka Kultury w Brzesku. Podstawowe zasady funkcjonowania UTW reguluje statut Miejskiego Ośrodka Kultury w Brzesku. Słuchaczem Uniwersytetu Trzeciego wieku może zostać każda osoba dojrzała bez względu na poziom wykształcenia jeśli zadeklaruje chęć zdobywania wiedzy w UTW, złoży deklarację uczestnictwa i dokona wpłaty wpisowego. Do głównych celów jednostki należy: upowszechnianie inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych, poszerzanie wiedzy i umiejętności seniorów, angażowanie słuchaczy w aktywność na rzecz otaczającego środowiska, podtrzymywanie więzi społecznych i komunikacji międzyludzkiej wśród seniorów.

(akta kontroli, str. 34-110)

1.8. Inne lokalne programy skierowane do osób starszych

W latach 2018-2020 MOPS realizował projekty skierowane do osób starszych oraz współpracował z organizacjami, i innymi instytucjami przy tworzeniu dokumentów, realizacji projektów i programów. Poza działalnością Dziennego Domu „Senior +”, w kontrolowanym okresie MOPS realizował projekty socjalne i inne programy skierowane do osób starszych takie jak:

- pomoc żywnościowa - MOPS kierował osoby starsze do udzielenia pomocy żywnościowej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa w latach 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym oraz wydawał ją zakwalifikowanym osobom. W 2018 r. z ww. formy pomocy skorzystało 85 osób, w 2019 r. 86, a w 2020 r. 108 osób²⁸;
- współpraca z Caritas przy organizacji wigilii dla osób ubogich, starszych i samotnych. Corocznie w okresie Świąt Bożego Narodzenia organizowane były spotkania wigilijne, w których również uczestniczyły osoby starsze i samotne. Osobom tym – jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka - Gmina zapewniała dowóz na uroczystość. W 2018 r. łącznie skorzystało 70 osób (40 osób osobiście brało udział w Wigilii, a 30 osób skorzystało z kolacji na wynos), w 2019 r. łącznie skorzystały 73 osoby (42 osoby osobiście, a 31 osób z kolacji na wynos), w 2020 r. z uwagi na stan epidemii przygotowano paczki żywnościowe przez Caritas, z których skorzystało łącznie 47 osób. Paczki żywnościowe były dostarczane przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzesku;
- współpraca w rekrutacji do projektu „Małopolski e-Senior”. W okresie od kwietnia 2018 r. do sierpnia 2020 r. Gmina Brzesko wraz z Fundacją Instytut Myśli Innowacyjnej realizowała projekt „Małopolski e-Senior”. W ramach projektu realizowane były bezpłatne szkolenia informatyczne dla mieszkańców Gminy Brzesko powyżej 65 roku życia (bezpłatne szkolenia obejmujące naukę obsługi komputera, tabletu, zakup i przekazanie na własność uczestnikom szkoleń tabletów). Uczestnicy spotkań otrzymywali materiały edukacyjne, poczęstunek, zwrot kosztów dojazdu. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że rolą Ośrodka było m.in. rozpropagowanie ww. projektu wśród podopiecznych, udzielanie informacji na temat projektu, motywowanie seniorów do wzięcia udziału w projekcie, pomoc przy kompletowaniu wniosku. Projekt cieszył się dużym zainteresowaniem, uczestniczyło w nim 99 seniorów. Każdy uczestnik otrzymał certyfikat ukończenia szkolenia. Zajęcia prowadzone były przez zawodowego trenera w 11 grupach, każdy blok szkoleniowy dla jednej grupy trwał 30 godzin lekcyjnych²⁹;

²⁸ Gmina nie ponosiła wydatków na realizację tego działania.

²⁹ Gmina nie ponosiła wydatków na realizację tego działania.

- współpraca w ramach projektu „Małopolski Tele-Anioł” realizowanego przez Województwo Małopolskie i Caritas Archidiecezji Kieleckiej³⁰. W 2019 r. pracownicy socjalni informowali podopiecznych o możliwości skorzystania z programu, pracowali przy naborze wniosków do programu, a następnie dokonywali podstawowej oceny materialno-życiowej osoby niesamodzielnej w miejscu zamieszkania celem zakwalifikowania jej do projektu. Celem projektu była poprawa jakości życia osób starszych, niesamodzielnych, aby jak najdłużej mogły pozostać w swoim naturalnym środowisku i czuć się bezpiecznie wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne. W dalszym ciągu trwa współpraca z przedstawicielami projektu;
- organizacja zbiórki żywności i środków czystości. Wiosną 2020 r. w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa oraz biorąc pod uwagę bezpieczeństwo i dobro osób starszych MOPS zorganizował zbiórkę żywności i środków czystości. Apel był skierowany do lokalnych przedsiębiorców i osób prywatnych. Zgromadzone produkty zostały przekazane do najbardziej potrzebujących. Podziękowania darczyńcom zostały złożone na stronie internetowej MOPS;
- współpraca przy organizacji paczek żywnościowych. Przewodniczący Rady jednego z Osiedli w Brzesku wraz z Ośrodkiem przeprowadził akcję zorganizowania paczek żywnościowych dla najbardziej potrzebujących mieszkańców osiedla, w tym osób starszych. Praca Ośrodka w tym zakresie polegała na przygotowaniu paczek i dostarczeniu ich do seniorów;
- współpraca z instytucjami i firmami na rzecz seniorów. Ośrodek współpracował z Fundacją Can-Pack. Firma w 2020 r. ufundowała paczki świąteczne dla uczestników Dziennego Domu „Senior+”, które zostały dostarczone do miejsc zamieszkania uczestników przez pracowników Domu. Paczki świąteczne dla podopiecznych placówki zostały także przekazane w 2018 r. przez Zespół Szkolno-Przedszkolny w Brzesku w ramach akcji „I Ty możesz zostać świętym Mikołajem”;
- w 2020 r. Gmina Brzesko przystąpiła do realizacji programu „Wspieraj Seniora³¹”. Program realizowany był od 20 października do 31 grudnia 2020 r. i jest kontynuowany w 2021 r. Wg stanu na 18 lutego 2021 r. w ramach tego programu udzielono wsparcia 43 osobom. Jednostką odpowiedzialną za wdrożenie był MOPS. Program zakładał możliwość dostarczenia artykułów podstawowej potrzeby, w tym artykułów spożywczych, środków higieny osobistej do miejsca zamieszkania seniora oraz pomoc w załatwieniu prostych spraw urzędowych i innych czynnościach dnia codziennego. Program był adresowany do osób w wieku 70 lat i więcej. W uzasadnionych przypadkach również osobom poniżej 70 roku życia. Ocena stanu sytuacji i udzielenia wsparcia osobie potrzebującej należała do decyzji Ośrodka. Ww. program został szeroko rozpropagowany wśród mieszkańców, przygotowano materiały promujące program tj. plakaty, ulotki, nawiązano współpracę z radnymi miejskimi, przedstawicielami sołectw i osiedli, którzy rozpowszechniali informacje o programie³²;
- w grudniu 2020 r. MOPS przystąpił do Programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” – edycja 2020-2021. Celem Programu jest wsparcie osób legitymujących się umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji

³⁰ Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Działanie 9.2 Usługi społeczne i zdrowotne, Poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, zakres wsparcia: D Wsparcie projektów z zakresu teleopieki. Termin realizacji projektu: 29.03.2018 r. – 30.06.2022 r. Województwo Małopolskie realizuje projekt w partnerstwie z Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej.

³¹ Gmina złożyła wniosek do Wojewody Małopolskiego w sprawie kontynuowania programu w 2021 r.

³² W okresie od 1 października do 31 grudnia 2020 r. Gmina wydatkowała w ramach tego programu 9 487,00 zł.

zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, które wymagają pomocy w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. Wsparciem będą objęte również osoby starsze z niepełnosprawnościami. Usługi asystenta w szczególności będą polegać na: wyjściu, powrocie lub dojazdach w wybrane przez uczestnika programu miejsce (np. dom, placówki służby zdrowia, gabinety lekarskie, świątynie, rodziny, instytucje finansowe, placówki kulturalne), zakupach, załatwianiu spraw urzędowych, nawiązaniu kontaktu z różnymi organizacjami, korzystaniu z dóbr kultury (teatr, kino, muzeum, galerie, wystawy), wykonywaniu czynności dnia codziennego³³;

- prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ofiar przemocy w rodzinie. Pracownik socjalny wraz z policjantem i mediatorem raz w tygodniu dyżurują w Punkcie Informacyjno - Konsultacyjnym dla osób uzależnionych, współuzależnionych, ofiar przemocy w rodzinie działającym przy MOPS, gdzie udzielają informacji i wsparcia także osobom starszym, które doświadczają przemocy. Często takie osoby traktowane są przez domowników przedmiotowo jako źródło dochodu. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że z uwagi na wiek, schorzenia oraz występujące problemy z dotarciem seniorów do Punktu, konsultacje te odbywają się głównie w miejscu zamieszkania zainteresowanych. W 2018 r. z porad Punktu skorzystało 32 osoby, w 2019 r. - 39 osób a w 2020 r. - 21 osób.

(akta kontroli str. 36-107, 671-672)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

MOPS dokonał diagnozy osób starszych na terenie Gminy. Rozpoznano i analizowano potrzeby w zakresie zapewnienia wsparcia tej grupie społecznej. Z uwagi na brak instytucjonalnych rozwiązań w opiece nad osobami starszymi, szczególnie w zakresie możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, stwierdzono potrzebę stworzenia placówki wsparcia dziennego. W 2018 r. uruchomiono funkcjonowanie Dziennego Domu „Senior+” i działalność ta była nadal kontynuowana. W latach 2018-2020 realizowano również wiele działań sprzyjających solidarności międzypokoleniowej i tworzeniu warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej. Poza działalnością dziennej placówki wsparcia MOPS realizował również projekty socjalne i programy skierowane do osób starszych.

W kontrolowanym okresie usługi świadczone osobom starszym w środowisku lokalnym, tj. usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz świadczenie wsparcia dziennego miały charakter dominujący. Pomoc w miejscu zamieszkania nie była ograniczana, a kierowanie osób do domów pomocy społecznej nie wykazywało znacznej tendencji zwykłej.

W kontrolowanym okresie MOPS dysponował środkami finansowymi w wysokości umożliwiającej realizację pomocy świadczonej osobom starszym. W latach 2018-2020 MOPS wydatkował na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania - 2 028 tys. zł, pobyt w domach pomocy społecznej 1 766 tys. zł, placówki wsparcia dziennego (Dzienny Dom Pomocy „Senior+”) – 1 032 tys. zł.

³³ Zakres usług nie został przez Program ograniczony. Zgodnie z programem limit godzin przypadający na jednego uczestnika wynosi nie więcej niż 60 godzin miesięcznie. Uczestnik programu nie będzie ponosił kosztów za usługi asystenta.

OBSZAR

2. Wykonywanie dotowanych zadań, uzyskanie zakładanych efektów oraz przestrzeganie zasad wykorzystania środków określonych w Programie „Senior+”

Opis stanu faktycznego

2.1. Organizacja placówki „Senior+”

Zarządzeniem nr 2/2018 Dyrektora MOPS z dnia 2 stycznia 2018 r.³⁴ wprowadzony został Regulamin Organizacyjny Dziennego Domu Senior+” w Brzesku. Dom, zgodnie z przyjętym Regulaminem, był czynny od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie³⁵.

(akta kontroli str. 315-330, 617-632)

Dzienny Dom wchodził w skład struktury organizacyjnej MOPS w Brzesku. Zgodnie z Regulaminem, Dom był ośrodkiem dziennego wsparcia dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 60 roku życia i dysponował 20 miejscami dla seniorów. Swoją działalnością obejmował obszar miasta i gminy Brzesko. Celem działalności Domu było zapewnienie wsparcia seniorom, kompensowanie skutków samotności, niesamodzielności i niepełnosprawności oraz propagowanie modelu godnego życia w wieku senioralnym poprzez:

- przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji osób starszych,
- ograniczanie skutków niepełnosprawności fizycznej,
- opiekę i pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie,
- aktywizowanie osób starszych do dalszego podejmowania wysiłku w codziennym życiu i koordynowanie tych przejawów aktywności w zależności od kondycji psychofizycznej,
- organizowanie programów działań poświęconych rozwojowi seniorów poprzez popularyzację interesujących ich zagadnień,
- stworzenie warunków sprzyjających samorealizacji, wykorzystania tkwiących w uczestnikach potencjałów wiedzy i umiejętności wpływających korzystnie na wzrost poczucia własnej wartości oraz utrzymywanie i rozwijanie sprawności psychofizycznej,
- mobilizację środowiska lokalnego do współdziałania na rzecz seniorów, a także działań podejmowanych przez seniorów na rzecz środowiska lokalnego, przyczyniając się do integracji społeczności lokalnej.

Wymienione powyżej cele były realizowane m.in. poprzez zapewnienie seniorom następujących usług: pobytowych (zapewnienie odpowiednich standardów lokalowych), socjalnych (zapewnienie ciepłego posiłku), opiekuńczo-terapeutycznych (organizowanie pobytu w godnych i bezpiecznych warunkach zapewniając uczestnikom udział w zajęciach terapeutycznych dostosowanych do wieku i potrzeb, edukacyjnych oraz kulturalno-oświatowych, aktywności ruchowej, aktywizacji społecznej.

(akta kontroli str. 117-129, 331-384)

³⁴ Zmieniony zarządzeniem nr 13/2018 z dnia 31 sierpnia 2018 r.

³⁵ Z wyłączeniem dni wolnych od pracy.

2.2. Zatrudnienie w placówce „Senior+”

W związku z dwukrotnym nierozstrzygnięciem naboru na stanowisko Kierownika Domu (na żaden z konkursów ogłoszonych: 17 stycznia 2018 r. oraz 12 lutego 2018 r. nie wpłynęła oferta), Dyrektor MOPS³⁶ powierzyła wykonywanie obowiązków będących w gestii Kierownika Domu jednemu z pracowników MOPS³⁷ (na czas określony od 1 marca do 31 maja 2018 r.). 30 maja 2018 r. Dyrektor Ośrodka zawarła porozumienie w sprawie zmiany stanowiska i wynagrodzenia powierzając ww. osobie, w okresie od 1 czerwca 2018 r. do 31 grudnia 2019 r., stanowisko p.o. Kierownika Domu. Po upływie tego okresu zawarto z ww. osobą kolejne porozumienia w sprawie powierzenia stanowiska p.o. Kierownika Domu (od 1 stycznia do 30 września 2020 r. oraz od 1 października do 31 grudnia 2020 r.). Wg wyjaśnień Dyrektor MOPS, nie ogłaszano kolejnych naborów na to stanowisko. z uwagi na fakt podjęcia studiów podyplomowych przez osobę pełniącą obowiązki kierownika. Osoba, której powierzono pełnienie obowiązków Kierownika Domu uzyskała specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej (wymaganej art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej) w lutym 2019 r. Od 1 października 2020 r. osoba ta spełnia warunki zarówno w zakresie stażu pracy w pomocy społecznej, jak i wymaganej specjalizacji. Powierzenie stanowiska kierownika Domu zostało przedłużone do 30 czerwca 2021 r.

W kontrolowanym okresie spełniony był warunek zatrudnienia co najmniej jednego pracownika na 15 uczestników. Placówka przeznaczona była dla 20 uczestników³⁸. W 2018 r. łącznie zatrudnionych było w Dziennym Domu 8 osób. Dom dysponował 4 etatami (3 etaty pracowników Domu (kierownik i 2 opiekunki) oraz 1 etat terapeuty zajęciowego. Na umowę zlecenie zatrudnieni byli: fizjoterapeuta (w okresie od 8 marca do 31 grudnia – 18 godzin/miesiąc), pielęgniarka (od 18 maja do 31 grudnia (każdy piątek tygodnia 2 godz.) i psycholog (od 10 maja do 30 września - w drugi i czwarty czwartek każdego miesiąca po 3 godz.) Ponadto zatrudniony został (w porozumieniu z urzędem pracy) stażysta, któremu powierzono funkcję opiekuna na pełny etat (w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia). W 2019 r. łącznie zatrudnionych było 7 osób. Dom dysponował 5 etatami, kierownik, 3 opiekunki³⁹) oraz 1 etat terapeuty zajęciowego. Ponadto na umowę zlecenie zatrudnieni byli: fizjoterapeuta (w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia – 18 godzin/miesiąc) i pielęgniarka (w okresie od 1 sierpnia do 31 grudnia - każdy piątek tygodnia/2 godz.). W 2020 r. łącznie zatrudnionych było 6 osób. Dom dysponował 4 etatami (3 etaty pracowników Domu (kierownik i 2 opiekunki) oraz 1 etat terapeuty zajęciowego. Ponadto na umowę zlecenie zatrudnieni byli: fizjoterapeuta (od 2 stycznia do 31 grudnia – 18 godzin/miesiąc) i pielęgniarka (w okresie od 2 stycznia do 30 czerwca - każdy piątek tygodnia/2 godz.).

Stan zatrudnienia w placówce był zgodny z zasobami kadrowymi wskazanymi w ofertach złożonych przez Gminę w ramach konkursu na poszczególne lata objęte kontrolą.

(akta kontroli str. 130-258, 385-418, 667-670, 676-677)

Zgodnie ze złożoną ofertą Dzienny Dom „Senior+” miał rozpocząć swoją działalność od 1 lutego 2018 r. Zarówno Kierownik, jak i personel mieli być zatrudnieni przez 11 miesięcy 2018 r. tj. od 1 lutego 2018 r. Personel Domu (2 opiekunki oraz

³⁶Na podstawie art. 42 §4 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (tj. Dz.U.2020 poz. 1320).

³⁷ Zatrudnionej w MOPS od 1 lipca 2014 r. do 30 listopada 2014 r. na stanowisku pracownik administracyjny (staż). Od 1 grudnia 2014 r. do 30 kwietnia 2017 r. wykonywała pracę na stanowisku pomoc administracyjna oraz zastępowała pracownika przy wykonywaniu zadań wynikających z ustawy o świadczeniach rodzinnych. W okresie od 1 maja do 31 lipca 2017 r. pracowała na stanowisku aspirant pracy socjalnej, a następnie od 1 sierpnia 2017 r. na stanowisku pracownika socjalnego do 30 września 2017 r.

³⁸ W latach: 2018, 2019 i 2020 usługami placówki objętych zostało łącznie odpowiednio: 26, 25 i 22 osoby.

³⁹ W tym jedna opiekunka zatrudniona po stażu z PUP w okresie od 1 marca – 31 października 2019 r. (umowa z PUP o częściową refundację kosztów zatrudnienia w ramach robót publicznych).

terapeuta zajęciowy) zostali zatrudnieni od 20 lutego 2018 r. Osobie pełniącej obowiązki Kierownika Domu powierzono je 1 marca 2018 r. Pozostałych specjalistów (na umowę zlecenie) zatrudniono również w okresie późniejszym.

(akta kontroli str. 130-142, 385-391)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w grudniu 2017 r. przygotowano projekty dokumentów niezbędnych do funkcjonowania placówki, tj. regulamin naboru, regulamin organizacyjny oraz projekt uchwały o odpłatności za pobyt. Przed zakończeniem remontu budynku przeznaczonego na placówkę przeprowadzono wstępną kampanię informacyjną, którą wsparł Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów w Brzesku. Potencjalni kandydaci wyrażali wstępną chęć pobytu, jednak zwlekali z ostateczną decyzją. W związku z tym przeprowadzono drugą kampanię. Wnioski o przyjęcie do placówki zaczęły wpływać do MOPS w lutym 2018 r. Równolegle prowadzone były czynności związane z zatrudnieniem kadry. Pomimo braku pełnej liczby osób pierwsze zajęcia odbyły się 26 lutego 2018 r. (na podstawie decyzji Dyrektora MOPS z 23 lutego 2018 r. ośmiu uczestników rozpoczęło pobyt w placówce).

(akta kontroli str. 392-418)

Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020 w pkt IV.2 stanowi, że jednostka samorządowa określa kwalifikacje pracowników i współpracowników.

W odpowiedzi na pytanie, czy przed podjęciem czynności związanych z zatrudnieniem kadry do Dziennego Domu „Senior+” Ośrodek zwracał się do Burmistrza w celu określenia kwalifikacji zatrudnianej kadry, Dyrektor MOPS wyjaśniła, że *„Zasoby kadrowe niezbędne do funkcjonowania Domu Senior+ były przedmiotem rozmów i analiz przeprowadzanych m.in. z Burmistrzem, Skarbnikiem Gminy i Głównym Księgowym MOPS na etapie przygotowywania oferty realizacji zadania. Ustalenia te dokonywane były w trybie roboczym i dotyczyły zarówno limitu środków możliwych do przeznaczenia na ich wynagrodzenia, jak i rodzaju specjalistów, którzy będą niezbędni do realizacji zadań wynikających z Programu. Program nie narzuca kwalifikacji, które kadra pracowników i współpracowników ma spełniać. W przedstawianych na każdy rok funkcjonowania Domu ofertach, wskazywana jest kadra, która będzie zatrudniona w Placówce. W ofertach na realizację zadania na każdy rok wskazano zatrudnienie na umowę o pracę Kierownika Domu, dwóch opiekunów i terapeutę zajęciowego oraz na umowę zlecenie innych specjalistów niezbędnych do funkcjonowania Domu. Kwalifikacje kierownika Domu regulują przepisy ustawy o pomocy społecznej. W regulaminie organizacyjnym MOPS zatwierdzonym przez Burmistrza zapisano, iż „Dyrektor MOPS wykonuje uprawnienia pracodawcy w stosunku do pracowników MOPS”. Ponadto w zakresie czynności ustalonym przez Burmistrza dla Dyrektora MOPS wyraźnie zapisano, że pełni on funkcję dyrektora zakładu pracy w rozumieniu kodeksu pracy. Kadra placówki została zatrudniona na podstawie wymagań wynikających z Programu Wieloletniego „Senior+” (tj. zatrudniono wymaganych programem pracowników) oraz przepisów ustawy o pracownikach samorządowych i Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie ich wynagradzania. W pkt.IV.2. Programu zapisano, iż minimalny standard zatrudnienia w Dziennym Domu Pomocy jest to co najmniej 1 pracownik na 15 seniorów oraz fizjoterapeuta, lub terapeuta zajęciowy, lub instruktor terapii, lub pielęgniarka, lub ratownik medyczny w wymiarze czasu pracy odpowiednim do potrzeb placówki. W celu spełnienia warunków programu zatrudniono w pełnym wymiarze czasu pracy dwie osoby na stanowisko opiekunów⁴⁰ oraz terapeutę zajęciowego⁴¹. Pracowników tych przyjęto początkowo*

⁴⁰Zatrudnione opiekunki posiadały wykształcenie średnie, a jedna z nich doświadczenie zawodowe w pracy w Domu Pomocy Społecznej.

na okres próbny trzech miesięcy. (pozostałe osoby zatrudnione zostały na umowę zlecenie). W 2020 r. zaplanowano szkolenie dla kadry Domu, które nie odbyło się z uwagi na epidemię Covid 19. Zatrudniając kadrę do placówki Senior+ kierowałam się założonymi w Programie celami i zarówno terapeuta, jak i pozostali specjaliści zatrudnieni w Domu, tj. pielęgniarka, fizjoterapeuta oraz psycholog⁴² spełniali kwalifikacje do wykonywania zawodu. Natomiast osoby zatrudnione jako opiekunki wykonują w szczególności czynności pomocnicze dla specjalistycznej kadry w zakresie m.in.: pomocy seniorom w zakresie samoobsługi, nakrywania do stołu i podawania posiłków, sprzątania, mobilizowania seniorów do aktywnego spędzania wolnego czasu, pomocy w organizacji zajęć. W związku z powyższym uważam, że nie było potrzeby określania odrębnym dokumentem kwalifikacji dla przyjmowanych pracowników”.

(akta kontroli str. 392-398, 658-663, 678-692)

2.3. Zakres usług świadczonych przez placówkę „Senior+”

Dzienny Dom świadczył swoje usługi od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie. W trakcie pobytu zapewniano wszystkim uczestnikom usługi: socjalne, opiekuńczo-terapeutyczne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej, aktywizacji społecznej.

Ze sporządzanych sprawozdań wynika, iż w ramach ww. działań zapewniono uczestnikom m.in. usługi:

- socjalne (w każdym z kontrolowanych lat: drugie śniadanie, gorący posiłek w postaci obiadu oraz napoje, możliwość konsultacji z pielęgniarką, a w 2018 r. możliwość konsultacji z psychologiem⁴³); w okresie zawieszenia działalności placówki w 2020 r. seniorów objęto usługą monitorowania poprzez stały kontakt telefoniczny pracowników Domu z uczestnikami, dyżurem telefonicznym, dowozem gorącego posiłku i przekazano artykuły spożywcze. Dyrektor MOPS wprowadziła Procedurę postępowania na czas zawieszenia działalności Domu. Pracownicy Domu oraz uruchomiona infolinia dla uczestników była dostępna od poniedziałku do piątku w godzinach pracy Placówki.
- edukacyjne:
  - w 2018 r. prelekcje: *Bezpieczeństwo seniorów w ruchu drogowym, Bezpieczeństwo seniorów w życiu codziennym*⁴⁴, *Żywność po 60 roku życia – zmiany jakie powinniśmy wprowadzić. Ogólne zasady odżywiania seniora – talerz zdrowia. Nutrigenetyka. Wpływ żywienia człowieka na ekspresję genów swoich oraz przyszłych pokoleń*⁴⁵, wykład dotyczący właściwego stosowania leków. *Interakcje zachodzące między zażywanymi lekami i ich wpływ na zdrowie*. Ponadto uczestnicy wzięli udział w debacie społecznej pt. *Seniorze – chroń swoje oszczędności przed fałszywym wnuczkiem* zorganizowanej przez Komendę Powiatową Policji w Brzesku;
  - w 2019 r. prelekcje: *Ochrona przeciwpożarowa i problem zatruc tlenkiem węgla*⁴⁶, *Profilaktyka raka piersi i chorób nowotworowych*⁴⁷, *Konieczność dbania o higienę osobistą, warsztaty komputerowe – kurs dla seniorów w zakresie podstawowej obsługi komputera, pracy w edytorach tekstu oraz bezpiecznego*

⁴¹ Terapeuta zajęciowy posiadał wykształcenie wyższe „Praca socjalna z terapią przez sztukę” oraz doświadczenie zawodowe jako terapeuta zajęciowy w Warsztatach Terapii Zajęciowej oraz kursy dla terapeutów zajęciowych I, II i III stopnia, kurs rysunku i malarstwa oraz kurs kierowników wycieczek.

⁴² Zatrudniony w 2018 r.

⁴³ Dyrektor MOPS wyjaśniła, że w następnych latach zrezygnowano z zatrudniania psychologa ponieważ okazało się, że nie było takiej potrzeby. Uczestnicy niechętnie korzystali z jego usług.

⁴⁴ Prelekcje przeprowadzone przez Policję i Powiatowego Rzecznika Praw Konsumentów.

⁴⁵ Prelekcja przeprowadzona przez zaproszonego dietetyka.

⁴⁶ Prelekcja przeprowadzona przez Straż Pożarną.

⁴⁷ Prelekcja przeprowadzona przez Stowarzyszenie Kobiet z Problemami Onkologicznym Amazonka.

- korzystania z Internetu, warsztaty decoupage zdobienie pisanek⁴⁸, warsztaty kulinarne Jemy zdrowo i kolorowo). Uczestnicy wzięli udział w akcji pt. Senior na drodze. Pamiętaj o bezpieczeństwie zorganizowanej przez Krajową Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Ministerstwo Infrastruktury i Policję;*
- w 2020 r. prelekcje⁴⁹: *Mam prawa i wiem jak z nich korzystać*. Wykład o tematyce jak uchronić się przed oszustami, zasady gwarancji i rękojmi, umowy zawierane na odległość, działalność pokazowa i działalność akwizytorów oraz nieuczciwe praktyki operatorów telekomunikacyjnych oraz dostawców gazu i energii; prelekcja na temat testamentów, spadków, darowizn oraz umów dożywocia. W okresie zawieszenia działalności placówki w związku z pandemią przekazano materiały do treningu pamięci zawierające dedykowane dla seniorów ćwiczenia, krzyżówki, wykreślanki, gazety.
- kulturalno-oświatowe:
    - w 2018 r. - oficjalna ceremonia otwarcia Domu, wyjście do kina, świętowanie Dnia Kobiet, świętowanie 100-lecia odzyskania niepodległości⁵⁰, zabawa andrzejkowa, spotkanie mikołajkowe i wigilijne);
    - w 2019 r. – świętowanie Dnia Babci i Dziadka wraz z wychowankami zaprzyjaźnionego przedszkola, wyjazd teatru, obchody I rocznicy powstania Domu, świętowanie Dnia Kobiet, obejrzenie występów artystycznych dziecięcych zespołów z Charkowa⁵¹, wyjście do kina, spotkanie wielkanocne, obchody Dnia Matki wraz z Klubem Seniora działającym przy Stowarzyszeniu Rodzina Kolpinga w Brzesku, dwie wizyty w muzeum (w Brzesku oraz w Muzeum Narodowym w Krakowie w ramach akcji „Senior w Muzeum Narodowym”), udział w Targach Seniora w Krakowie, świętowanie z okazji rocznicy odzyskania niepodległości, dnia Seniora, spotkania andrzejkowe i mikołajkowe;
    - w 2020 r. - spotkanie jasełkowe w zaprzyjaźnionym przedszkolu, spotkanie z uczniami z Zespołu Szkół Technicznych i Branżowych w Brzesku i wspólne śpiewanie kolęd, świętowanie Dnia Babci i Dziadka z przedszkolakami, spotkanie walentynkowe, wyjazd do teatru, wyjście do kina (3 razy), świętowanie Dnia Kobiet;
  - sportowo-rekreacyjne: wycieczka do Nowego Sącza i zwiedzanie Sądeckiego Parku Etnograficznego i Miasteczka Galicyjskiego, wycieczka do Krynicy-Zdroju, spacer, gry i zabawy na świeżym powietrzu, ćwiczenia przy muzyce, dwukrotnie zorganizowano grilla (2018 r.); wycieczka do Muszyny, wycieczka do Limanowej, wyjście na kręgle, spacer, gry i zabawy na świeżym powietrzu, ćwiczenia przy muzyce, dwukrotnie zorganizowano grilla (2019 r.); wycieczka wyjazdowa do farmy alpaka „Jaśkowy Sad”, spacer z nordic walking, gry zabawy na świeżym powietrzu, taniec i ćwiczenia przy muzyce (w 2020 r.);
  - aktywności ruchowej: 2018-2020 – m.in. ćwiczenia ogólnousprawniające indywidualne i grupowe, masaż klasyczny. W 2018 r. kinezyterapia, a w 2019 i 2020 r. - wyjścia na basen;
  - aktywizujące społecznie: m.in. impreza z okazji odzyskania niepodległości wraz z wychowankami przedszkola (2018 r.); spotkania z przedszkolakami i odwiedziny w zaprzyjaźnionym przedszkolu, warsztaty komputerowe prowadzone przez uczniów Technikum Informatycznego, muzyczne spotkanie z uczniami jednej ze szkół podstawowych (2019 r.), w 2020 r. udział w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą z okazji jasełek, Dnia Babci i Dziadka;

⁴⁸ Przeprowadzone przez Zespół Pieśni i Tańca „Porębianie”.

⁴⁹ Przeprowadzone przez prawnika,

⁵⁰ Wraz z publicznym przedszkolem nr 3 w Brzesku.

⁵¹ (Regionalne Centrum Kulturalno- Biblioteczne w Brzesku

- terapii zajęciowej 2018-2020 (muzykoterapia, arteterapia, biblioterapia, filmoterapia, choreoterapia, trening kulinarny i samoobsługi, trening pamięci i koncentracji uwagi);
- inne, np. zajęcia klubowe (2018-2020): czytanie, rozwiązywanie krzyżówek, korzystanie z komputera i internetu, słuchanie audycji radiowych, gry planszowe, rozmowy i dyskusje, udział w 2018 r. w konkursie na spot filmowy *Aktywny senior to bezpieczny senior*, w 2019 r. przygotowanie uczestniczki do udziału w konkursie *Moja wiejska gospodyni*” organizowanym przez Małopolski Oddział Regionalny ARiMR (wygrana w kategorii dorośli 18+). W 2020 r. udział w konkursie pn. *Stylowi Seniorzy* ogłoszonym przez Stowarzyszenie MANKO Głos Seniora, spotkanie przedstawicielami Fundacji Can-Pack w celu odbioru ufundowanych paczek świątecznych.

Wszystkie usługi świadczone w ramach działalności Domu były zgodne ze złożonymi na poszczególne lata objęte kontrolą ofertami oraz planem pracy Domu na dany rok.

(akta kontroli str. 130-258, 331-384, 419-497, 664-665b, 667-670)

W 2020 r. w związku z pandemią koronawirusa działalność placówki miała okresowo inny charakter. W okresie od 12 marca 2020 r. do 24 maja 2020 r. działalność Domu została zawieszona na podstawie poleceń Wojewody Małopolskiego. W okresie zawieszenia działalności, uczestników skierowanych do placówki objęto wsparciem w postaci monitorowania ich sytuacji życiowej poprzez stały kontakt telefoniczny pracowników Domu oraz pomocą w postaci artykułów żywnościowych dostarczonych do miejsca zamieszkania. Działalność Domu została wznowiona od 1 czerwca 2020 r. po wdrożeniu rekomendacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia i Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczących działalności placówek pobytu dziennego. W okresie od 25 maja do 31 maja 2020 r. w Domu trwały przygotowania do wznowienia działalności placówki z uwzględnieniem obowiązujących zasad sanitarnych oraz rekomendacji. W okresie od 1 czerwca do 15 października 2020 r. działalność Domu, w tym realizacja usług, odbywała się w ścisłym reżimie sanitarnym. W okresie od 16 października 2020 r. do odwołania na podstawie decyzji nr 138/2020 (polecenia nr 214/2020) Wojewody Małopolskiego z dnia 14 października 2020 r. działalność Domu została ponownie zawieszona. W dniu 26 listopada 2020 r. decyzją nr 272/2020 (polecenie 348/2020) Wojewoda Małopolski uchylił decyzję nr 138/2020 z dnia 14 października 2020 r. w sprawie zawieszenia działalności w placówkach dla osób starszych, środowiskowych domach samopomocy oraz warsztatach terapii zajęciowej na terenie całego województwa małopolskiego. Decyzją nr 273/2020 (polecenie 349/2020) polecił wójtom, burmistrzom, prezydentom gmin i miast oraz starostom powiatów z obszaru województwa małopolskiego zapewnić, aby Dzielne Domy „Senior+” i Kluby „Senior+”, o których mowa w Programie oraz inne placówki dla osób starszych, prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego lub na ich zlecenie, realizowały swoje zadania z wykorzystaniem metod i technik porozumiewania się na odległość oraz w formie alternatywnych sposobów realizacji zajęć, prowadzonych poza siedzibą ośrodka. Mając na uwadze polecenia Wojewody, w okresie 16 października do 31 grudnia 2020 r. dla uczestników Domu uruchomiony został dyżur telefoniczny. Dzwoniąc na wskazany nr telefonu seniorzy mogli skorzystać ze wsparcia w postaci rozmowy, porady a także zgłosić potrzebę zakupów żywności, leków lub innych niezbędnych potrzeb. Pracownicy Domu pozostawali w stałym telefonicznym kontakcie z uczestnikami. W okresie od 26 października do 31 grudnia 2020 r. do miejsc zamieszkania uczestników (którzy wyrazili chęć skorzystania) dostarczane były gorące posiłki oraz materiały do terapii zajęciowej. Za pomocą Internetu

udostępniane były materiały edukacyjne w tym filmiki instruktażowe np. jak wykonać ozdobę świąteczną. W grudniu 2020 r. uczestnicy otrzymali paczki Mikołajkowe przygotowane przez pracowników Domu oraz paczki ufundowane przez fundację.

(akta kontroli str. 41-42, 374-384)

2.4. Minimalne standardy dostosowania do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych

Placówka została dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Siedziba Dziennego Domu zlokalizowana była na parterze dwukondygnacyjnego budynku stanowiącego również siedzibę Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej i Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Brzesku. Dom usytuowany był na obrzeżach miasta, w zacisznym, otoczonym zielenią miejscu na niewielkim wzniesieniu, z dala od ruchu drogowego. Do placówki prowadził wygodny dojazd na parking przy budynku. Dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich udostępniony został podjazd, a schody prowadzące od chodnika do budynku zostały zaopatrzone w poręcze. Placówka spełniała standardy Dziennego Domu Senior+ określone w pkt IV.2 Programu „Senior+”. Zasoby rzeczowe w Placówce były zgodne z zasobami wskazanymi w złożonych ofertach na 2018, 2019 i 2020 r.

Dom posiadał:

- pomieszczenie ogólnodostępne (wyposażone w stoły i krzesła oraz kanapę i telewizor) pełniące funkcję sali spotkań i jadalni;
- kuchnię wyposażoną w sprzęty, urządzenia i naczynia do przygotowania i spożycia posiłku (obok kuchni niewielka jadalnia);
- pomieszczenie do utrzymania lub zwiększenia aktywności ruchowej wyposażone w podstawowy sprzęt, odpowiedni do potrzeb i sprawności seniorów (dwa rotory, dwie drabinki, rower stacjonarny, materace, piłki, hula hop);
- pomieszczenie pełniące funkcję szatni dla seniorów i personelu z indywidualnymi szafkami;
- dwie łazienki: jedna łazienka wyposażona w dwie toalety (osobno dla kobiet i mężczyzn) i umywalkę, druga łazienka dostosowana dla osób z niepełnosprawnością, w której zainstalowano prysznic z krzeselkiem i toaletę (w prysznicu i przy toalecie zainstalowano uchwyty); Ponadto w razie potrzeby – jak wyjaśniła biorąca udział w oględzinach Dyrektor MOPS - uczestnicy mogą korzystać z toalety, którą Domowi udostępnia Sanepid (również dostosowanej do osób niepełnosprawnych);
- pokój zabiegowo-pielęgniarski (wyposażony w biurko, krzesło z podłokietnikiem, szafkę na leki, apteczkę, parawan, umywalkę).

Dom posiadał ponadto: pokój do wypoczynku (wyposażony w łóżko, kanapę, trzy fotele, stolik i szafę), salę komputerową (wyposażoną w dwa komputery), pełniącą również funkcję podręcznej biblioteczki (regał z książkami i prasą), dwa duże tarasy, na których w porze letniej (jak wyjaśniła Dyrektor MOPS) rozstawiane są krzesła i stoły ogrodowe w celu spędzania czasu na powietrzu. Wzdłuż pomieszczeń Domu prowadził korytarz, na ścianach którego wyeksponowano pamiątki z działalności domu (m.in. zdjęcia, prace plastyczne uczestników); W trakcie oględzin Dyrektor MOPS wskazała, że posiadane warunki lokalowe pozwalają na realizację wszystkich przewidzianych ustawą usług w zakresie realizacji Programu Senior+.

Uczestnicy mieli zapewniony dowóz do i z placówki oraz śniadanie i gorący posiłek (obiad).

(akta kontroli str. 617-646)

Zgodnie z § 12 umów zawartych na dofinansowanie Dziennego Domu, na terenie obiektu umieszczone były w widocznym miejscu logo Programu oraz informacja o korzystaniu z dofinansowania. Logo Programu było również umieszczone m.in.

na materiałach promocyjnych i informacyjnych, zawieranych umowach, sprawozdaniach z działalności MOPS przekazywanych do Rady Miejskiej, planach pracy placówki i sprawozdaniach. Na formularzu wniosku o przyjęcie do Dziennego Domu „Senior+” zapisano, że „Funkcjonowanie Dziennego Domu „Senior+” współfinansowane ze środków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 oraz Gminy Brzesko.

(akta kontroli str. 65, 84-85, 88-100a, 287, 617-645.)

2.5. Postępowanie w sprawie przyznania usług w placówce „Senior+”

Zarządzeniem Dyrektora MOPS nr 3/2018 z dnia 2 stycznia 2018 r. wprowadzony został Regulamin naboru do Dziennego Domu⁵². Jednostką organizacyjną prowadzącą nabór był MOPS. W Regulaminie określono następujące zasady naboru uczestników:

- uczestnikami Domu mogły być kobiety i mężczyźni w wieku 60+ nieaktywni zawodowo, samodzielni lub wymagający niewielkiej pomocy w czynnościach dnia codziennego zamieszkujący na terenie miasta i gminy Brzesko;
- pierwszeństwo w procesie naboru miały osoby o niskim dochodzie, osoby samotne, osoby, których najbliższa rodzina mieszka daleko od miejsca zamieszkania kandydata oraz osoby nie mające możliwości skorzystania z innej formy opieki. Ostateczną decyzję podejmował Dyrektor MOPS;
- sytuacja rodzinna, dochodowa i bytowa uczestnika ustalana była na podstawie wywiadu środowiskowego przeprowadzanego przez pracownika socjalnego MOPS;
- z naboru wyłączone były osoby wymagające stałej i długoterminowej opieki, w tym osoby leżące, osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków odurzających oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi;

Kandydaci ubiegający się o przyjęcie do Domu zobowiązani byli do przedłożenia następujących dokumentów (ich wzory stanowiły załącznik do Regulaminu):

- wniosek o przyjęcie do Domu;
- kwestionariusz zgłoszenia osoby ubiegającej się o przyjęcie;
- zaświadczenie lekarskie (ważne jeden rok od wydania) o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pobytu oraz braku przeciwwskazań zdrowotnych do uczestnictwa w zajęciach sportowo-rekreacyjnych prowadzonych przez Dom⁵³.

Według Programu Wieloletniego „Senior+”, podstawowy zakres usług świadczonych przez Dzielny Dom „Senior+” może obejmować w szczególności: usługi socjalne, w tym posiłek, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej lub kinezyterapii, sportowo-rekreacyjne itd. We wzorze zaświadczenia wymaganego od każdego uczestnika placówki brak było adnotacji o przeciwwskazaniach do udziału w zajęciach aktywności ruchowej lub kinezyterapii. W pkt 7 kwestionariusza zgłoszenia osoby ubiegającej się o przyjęcie do placówki „z jakich usług chciałaby Pani/Pan korzystać” nie były wymienione zajęcia aktywności ruchowej i kinezyterapii tylko zajęcia sportowo-rekreacyjne (gimnastyka, spacer, wycieczki). Z kolei w planach pracy Domu na lata 2018, 2019, 2020 zaplanowano usługi w zakresie aktywności ruchowej i kinezyterapii oraz usługi sportowo-rekreacyjne. W ramach zajęć aktywności ruchowej i kinezyterapii na lata 2018-2020 zaplanowano działania w zakresie poprawy i podtrzymania sprawności psychofizycznej seniorów poprzez m.in.: ćwiczenia ogólnousprawniające, terapię

⁵² Zmieniony zarządzeniem Dyrektora MOPS nr 10/2018 z dnia 24 maja 2018 r.

⁵³ W przypadku wystąpienia wątpliwości dotyczących stanu zdrowia uczestnika Ośrodek zastrzegł sobie możliwość żądania aktualizacji zaświadczenia lekarskiego.

indywidualną, masaż, kinezyterapię, metody specjalnej fizjoterapii, ćwiczenia grupowe i basen (prowadzone przez fizjoterapeutę).

W sprawozdaniach z realizacji zadania za lata 2018, 2019 i 2020 również oddzielnie podano realizację zajęć z aktywności ruchowej lub kinezyterapii oraz zajęć sportowo-rekreacyjnych. W sprawozdaniu za 2018 r. zapisano, że realizowano zajęcia m.in. kinezyterapii.

(akta kontroli str. 159-164, 192-214, 244-258, 284-307, 331-384

W odpowiedzi na pytanie: dlaczego wzór zaświadczenia obejmuje jedynie przeciwwskazania do zajęć sportowo-rekreacyjnych i brak jest na nim adnotacji o przeciwwskazaniach do udziału w zajęciach aktywności ruchowej lub kinezyterapii podczas gdy zarówno z planów pracy Domu, jak i sporządzanych sprawozdań wynika, że zajęcia takie były planowane na okres objęty kontrolą i realizowane w 2018 r., Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „MOPS w Brzesku stoi na stanowisku, iż opracowany wzór zaświadczenia lekarskiego jest wystarczający do celów programowych a przede wszystkim do faktycznej działalności Domu. Zgodnie z Programem Wieloletnim Senior+ na lata 2015-2020 IV.1. „Kryteria uczestnictwa seniorów oraz zakres działania placówek typu „Senior+” określa jednostka samorządu, która jest beneficjentem programu”. W myśl IV.7 (...) Dodatkowo jednostka samorządu określa zasady uczestnictwa seniorów w zajęciach oferowanych przez placówkę „Senior+”. Do wzięcia udziału m.in. w zajęciach ruchowych (kinezyterapii), sportowo-rekreacyjnych i aktywizujących wymagane jest stosowne zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do uczestnictwa w ww. zajęciach. Zgodnie z Programem Senior+ na lata 2015-2020 podstawowy zakres usług świadczonych przez Dzienny Dom „Senior+” może obejmować w szczególności usługi: socjalne, w tym posiłek, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej lub kinezyterapii, sportowo-rekreacyjne, aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy), terapii zajęciowej. Zapisy Programu nie są jednoznaczne co do określenia zajęć ruchowych i kinezyterapii. Raz wskazują, że zajęcia ruchowe są tożsame z kinezyterapią a w innym miejscu występują jak zamienne ponieważ użyte jest sformułowanie „lub” czyli „albo to albo to”. Zdaniem MOPS w Brzesku nie każde zajęcia ruchowe są kinezyterapią. Ponadto przez zajęcia aktywizujące rozumie się ogół zajęć prowadzonych przez placówkę, ponieważ wszystkie podstawowe usługi wymienione powyżej wynikające z programu Senior+ związane są z aktywizacją uczestników. Pobyt w Dziennym Domu „Senior+” z założenia wiąże się z możliwością skorzystania przez seniora z wszystkich poszczególnych rodzajów usług. Program Senior+ na lata 2015-2020 nie zawiera wzoru wymaganego zaświadczenia lekarskiego. Na potrzeby związane z realizacją programu MOPS w Brzesku opracował własny wzór zaświadczenia lekarskiego, z którego stwierdza się brak lub istnienie przeciwwskazań do pobytu w Dziennym Domu „Senior+” oraz udziału w zajęciach sportowo-rekreacyjnych. Informacje o placówce i świadczonych przez nią usługach są powszechnie dostępne. Druk zaświadczenia wskazuje ogólne informacje o placówce. Pobyt w DDS+ wiąże się z możliwością skorzystania z zarówno zajęć aktywności ruchowej, sportowo-rekreacyjnych jak i innych aktywizujących. W Dziennym Domu „Senior+” świadczone są usługi związane z podejmowaniem przez uczestników różnego rodzaju i stopnia aktywności fizycznej są to zajęcia aktywności ruchowej oraz sportowo- rekreacyjne. Obie kategorie świadczonych przez Dom usług niewątpliwie związane są z ruchem. Niemniej jednak nie są to żadne sporty wyczynowe ani szeroko pojęta rehabilitacja, a tym bardziej leczenie ruchem. Seniorzy wykonują jedynie ćwiczenia ogólnousprawniające lub indywidualne z fizjoterapeutą lub biorą udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych uczestnicząc np. w spacerach z wykorzystaniem kijków nordic walking. Każdy skierowany do placówki uczestnik przedłożył wystawione przez lekarza zaświadczenie. Dzienny

Dom „Senior+” w Brzesku w swojej ofercie nie świadczy kinezyterapii. „Pod pojęciem kinezyterapia kryje się leczenie ruchem. Podstawą kinezyterapii są różnego rodzaju ćwiczenia lecznicze, inaczej nazywane gimnastyką leczniczą. Celem tych ćwiczeń jest przywrócenie pacjentowi pełnej sprawności lub, jeśli nie ma możliwości powrotu do pełnego zdrowia, chociaż częściowej sprawności fizycznej. Należy pamiętać, że kinezyterapia ma działać korzystnie nie tylko na układ ruchu, czyli kości, mięśnie i stawy, ale ma ona za zadanie wywierać również pozytywny i korzystny wpływ na inne układy naszego organizmu. Zadaniem kinezyterapii jest zatem również jak największe przywrócenie sprawności układu krążenia, układu oddechowego i nerwowego oraz przewodu pokarmowego i układu moczowo-płciowego.”⁵⁴ Uczestnicy Dziennego Domu „Senior+” w Brzesku mają natomiast zapewniony dostęp do opieki fizjoterapeutycznej obejmującej głównie ćwiczenia ogólnousprawniające indywidualne i grupowe. Niemniej jednak, gdyby do placówki zgłosiły się osoby zainteresowane usługą kinezyterapii, Ośrodek podjąłby i podjąłby działania w celu zorganizowania tej usługi z uwzględnieniem wszystkich wymogów mi.in. odpowiedniego specjalisty oraz sprzętu. Dlatego w opracowywanej przez placówkę dokumentacji pojawiają się zapisy takie, jak w Programie Senior+ czyli dotyczące „aktywności ruchowej lub kinezyterapii”, aby w planach pracy nie wykluczać możliwości wprowadzenia takiej usługi gdy zajdzie uzasadniona potrzeba. Co do sprawozdań resortowych opis form aktywności ruchowej lub kinezyterapii znajduje się w jednej rubryce. Natomiast w sprawozdaniu Dziennego Domu „Senior+” za rok 2018 omyłkowo pojawiło się stwierdzenie, że odbyła się kinezyterapia. Ośrodek do tej pory nie świadczył takich usług, a żaden z uczestników Dziennego Domu „Senior+” nie korzystał z takiej formy wsparcia. Również należy zaznaczyć, że żadna z osób ubiegających się o przyjęcie do placówki nie wniosowała o taką usługę w kwestionariuszu zgłoszenia ubiegającej się o przyjęcie do Dziennego Domu „Senior+” w Brzesku. Należy nadmienić, że wszelkie stosowane w placówce środki bezpieczeństwa są adekwatne do rodzaju zajęć oraz osób w nich uczestniczących z uwzględnieniem poczucia rozsądku, popartego zasadami doświadczenia życiowego, przy zachowaniu należytej staranności. Rozpoczęcie zajęć związanych z aktywnością ruchową poprzedzone jest wywiadem lub rozmową. Co istotne, każdy skierowany do placówki uczestnik przedłożył wystawione przez lekarza zaświadczenie co do braku przeciwwskazań do pobytu w Dziennym Domu „Senior+”.

(akta kontroli str. 667-668, 673-675)

W przypadku zgłoszenia się większej liczby kandydatów spełniających w tym samym stopniu i zakresie wszystkie kryteria niż wolna liczba miejsc decydować miała kolejność zgłoszeń. Osoby spełniające kryteria, które w procesie naboru nie zostały zakwalifikowane z powodu braku miejsc były – wg treści Regulaminu – umieszczane na liście rezerwowej i miały pierwszeństwo zakwalifikowania się w przypadku rezygnacji osób z listy podstawowej. Wydanie decyzji administracyjnej przyznającej kandydatowi miejsce w Domu oraz ustalającej kwotę odpłatności za pobyt następować miało po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego przez pracownika socjalnego MOPS.

(akta kontroli str. 284-307)

---

⁵⁴ Michał Posmykiewicz (lek. med.) *Kinezyterapia (leczenie ruchem) - co to jest i na czym polega?* https://www.doz.pl/czytelnia/a13336-Kinezyterapia_leczenie_ruchem_-_co_to_jest_i_na_czym_polega (dostęp dn. 19.03.2021 r.)

Dokumentacja w zakresie skierowania do Dziennego Domu „Senior+” znajdowała się w indywidualnych teczkach uczestników. W wyniku szczegółowego badania 12 teczek uczestników Domu⁵⁵ ustalono, że zgodnie z przyjętym Regulaminem naboru, w każdym przypadku:

- przyjęcie do Domu odbywało się na wniosek osoby zainteresowanej. Każdy kandydat złożył w MOPS komplet dokumentów rekrutacyjnych, tj.: wniosek o przyjęcie do Placówki wraz z wymaganymi dokumentami: zaświadczeniem lekarskim oraz kwestionariuszem zgłoszenia;
- zgodnie z art. 106 ustawy o pomocy społecznej przyznanie usług nastąpiło w formie decyzji administracyjnej wydanej przez Dyrektora MOPS⁵⁶. W decyzji ustalany był okres, na który skierowano uczestnika do placówki oraz ustalano wysokość opłaty za pobyt w placówce. Wydanie decyzji administracyjnej przyznającej miejsce w Placówce oraz ustalającej kwotę odpłatności następowało po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego przez pracownika socjalnego MOPS, zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej⁵⁷.
W 12 badanych przypadkach w okresie 2018-2020 wydano 37 decyzji o przyznaniu usług. Wszystkie wydane decyzje w sprawie skierowania na pobyt w Domu zawierały elementy wskazane w art.107 § 1 i 3 Kpa. Wydanie każdej badanej decyzji poprzedzone zostało przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego. W 34 przypadkach decyzje wydawane były na okres od trzech do sześciu miesięcy, w dwóch przypadkach na okres siedmiu miesięcy, a w jednym przypadku na dwa miesiące. W 24 przypadkach wywiad środowiskowy został przeprowadzony w dniu zgłoszenia, w pozostałych 13 przypadkach od jednego do dziewięciu dni od zgłoszenia. W przypadkach korzystania z pobytu w Domu powyżej sześciu miesięcy, zgodnie z §9 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁵⁸, przeprowadzono aktualizację wywiadu środowiskowego, przed upływem 6 miesięcy od przeprowadzenia poprzedniego wywiadu;
- odpłatność osoby korzystającej z Placówki została ustalona zgodnie z Uchwałą nr LVIII/341/2018 Rady Miejskiej w Brzesku z dnia 31 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt. Uchwała przewidywała częściowe lub całkowite zwolnienie uczestnika z ponoszenia odpłatności w szczególnie uzasadnionych przypadkach. W 4 przypadkach seniorzy skorzystali z częściowego zwolnienia z ponoszenia odpłatności z powodu konieczności ponoszenia znacznych wydatków z powodu długotrwałej choroby wymagającej zakupu leków lub sprzętu rehabilitacyjnego⁵⁹. W związku z decyzją Wojewody Małopolskiego z dnia 14 października 2020 r., dotyczącą zawieszenia działalności dziennych domów, Dyrektor MOPS całkowicie zwolnił 9 seniorów z ponoszenia odpłatności za pobyt w okresie od 16 października do 31 grudnia 2020 r.;
- kwalifikacja kandydata odbywała się zgodnie z przyjętym Regulaminem Naboru;
- w aktach osobowych znajdowało się zaświadczenie lekarskie dla osoby ubiegającej się o przyjęcie do Placówki. Na podstawie zaświadczenia stwierdzano brak przeciwwskazań zdrowotnych do pobytu oraz brak przeciwwskazań zdrowotnych do uczestnictwa w zajęciach sportowo-rekreacyjnych prowadzonych przez Dom;
- uczestnicy mieli zapewniony dowóz do i z placówki.

⁵⁵ Po cztery teckki założone w każdym z badanych lat objętych kontrolą.

⁵⁶ Z upoważnienia Burmistrza.

⁵⁷ Art. 106 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej.

⁵⁸ Dz. U. z 2017 r. poz.1788.

⁵⁹ Łącznie wydano 8 decyzji o częściowym zwolnieniu.

Uczestnicy korzystali ze wsparcia Domu od trzech do 34 miesięcy. We wszystkich badanych przypadkach uczestnicy korzystali z usług: socjalnych, posiłków (śniadanie i obiad), edukacyjnych, kulturalno-oświatowych, aktywności ruchowej, sportowo-rekreacyjnych, aktywizujących społecznie oraz terapii zajęciowej. W ośmiu badanych przypadkach uczestnicy nadal (w 2021 r.) korzystali ze wsparcia Domu. W trzech przypadkach uczestnicy po wygaśnięciu decyzji nie ubiegali się ponownie o skierowanie⁶⁰. W jednym przypadku zakończenie korzystania ze wsparcia spowodowane było śmiercią uczestnika.

(dowód: akta kontroli str. 284-307, 419-497, 666-670)

2.6. Wydatkowanie środków i realizacja zadania wskazanego w umowie

Zlecone zadania w ramach Programu MOPS zrealizował zgodnie ze złożonymi ofertami i zawartymi umowami:

- otrzymane w latach 2018, 2019 i 2020 dotacje były wydatkowane zgodnie z umową i ponoszone zgodnie z kalkulacją kosztów zawartą w ofercie (wniosku), do której odnosiła się umowa⁶¹;
- przesunięcia w zakresie wydatkowania środków pomiędzy poszczególnymi pozycjami kalkulacji kosztów miały miejsce w 2018 i 2020 r.:

  - aneksem nr 2/2018 do umowy⁶² zmianie uległy kwoty dofinansowania w poz. 3 (zmniejszenie o 8.000 - koszty zakupu żywienia) i w poz. 2 (zwiększenie o 8.000 zł - koszty zakupu wyposażenia i materiałów biurowych). Pogrupowano również pozycje kosztów wg paragrafów budżetowych,
  - dokonano przesunięcia zgodnie z § 2 pkt 16 umowy – tj. do 10% wartości kosztów całkowitych danej kategorii. Przesunięto 3000 zł z pozycji wyżywienie na pozycję zatrudnienie. Zmiana spowodowana była niefunkcjonowaniem Domu z powodu pandemii, co wiązało się z mniejszym wykorzystaniem środków na wyżywienie. Koszty stałe zatrudnienia pozostawały bez zmian, więc zwiększono poziom dofinansowania kosztów stałych;

- został zachowany procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach realizacji zadania;
- MOPS prowadził wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową zadania, zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o rachunkowości, w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych. Ewidencja księgową prowadzona była na wyodrębnionych paragrafach analitycznych w podziale na środki własne, dofinansowanie i odpłatność od uczestników;
- sporządzanie i przechowywanie dokumentacji finansowej i merytorycznej odbywało się zgodnie z postanowieniami umowy. Dokumenty były opisane zgodnie z wytycznymi określonymi w umowie;
- prawidłowo wypełniano obowiązki informacyjne, zgodnie z zasadami Programu, ogłoszeniem konkursowym oraz postanowieniami umowy. Wymagane umową oznaczenia umieszczono na tablicy w budynku Domu, na umowach o usługi, na ulotkach, na stronie internetowej MOPS w zakładce dotyczącej Domu, na portalu społecznościowym, na dokumentach rekrutacyjnych.

(akta kontroli str. 130-258, 274-283)

⁶⁰ MOPS nie posiadał informacji, dlaczego uczestnicy nie ubiegali się o następne skierowanie.

⁶¹ Do umowy nie była dołączana odrębna kalkulacja.

⁶² Pismo wnioskujące o zatwierdzenie zmian z 20 czerwca 2018 r. nr 033/34/2018.

2.7. Sprawozdawczość w ramach Programu „Senior+”

W latach objętych kontrolą na realizację Programu wydatkowano:

- w 2018 r.: 353 002,57 zł (z tego ze środków dotacji – 62 100,00 zł, ze środków własnych Gminy – 290 902,57 zł, z opłat pochodzących od uczestników – 22 937,87 zł). Procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach zadania wyniósł 17,59%;
- w 2019 r.: 353 692,18 zł (z tego ze środków dotacji – 71 400,00 zł, ze środków własnych Gminy – 282 292,18 zł, z opłat pochodzących od uczestników – 39 910,54 zł). Procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach zadania wyniósł 20,19%;
- w 2020 r.: 326 154,54 zł (z tego ze środków dotacji – 70 840,91 zł, ze środków własnych Gminy – 255 313,63 zł, z opłat pochodzących od uczestników – 25 695,22 zł). Procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach zadania wyniósł 21,72%.

(akta kontroli str. 159-165, 192-214, 244-260)

Sprawozdania z realizacji zadania za 2018, 2019 i 2020 r. zostały sporządzone zgodnie z wzorem stanowiącym załącznik do zawartych umów. Sprawozdania zostały przekazane, zgodnie z zawartymi umowami, w terminach 30 dni od zakończenia realizacji zadania. Złożone sprawozdania uwzględniały dane dotyczące: rzeczywistej liczby seniorów objętych wsparciem w ramach Programu, kosztu realizacji zadania, z wyszczególnieniem środków własnych i dotacji z budżetu państwa; liczby seniorów objętych poszczególnymi rodzajami usług wraz z ich opisem. Zwrotu niewykorzystanych dotacji dokonano w 2018 i 2019 r. w terminach wskazanych w umowach (w 2018 r. i w 2019 r. po 600 zł r.⁶³).

W każdym z kontrolowanych lat składano sprawozdanie z trwałości realizacji zadania.

(akta kontroli str. 159-165, 192-214, 244-258, 274-283)

W latach 2018-2020 Małopolski Urząd Wojewódzki nie przeprowadzał kontroli realizacji zadań określonych zawartymi na ten okres umowami.

(akta kontroli str. 274-283)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Dzienny Dom wchodził w skład struktury organizacyjnej MOPS w Brzesku. Zgodnie z Regulaminem, Dom był ośrodkiem dziennego wsparcia dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 60 roku życia i dysponował 20 miejscami dla seniorów. Swoją działalnością obejmował obszar miasta i gminy Brzesko. Celem działalności Domu było zapewnienie wsparcia seniorom, kompensowanie skutków samotności, niesamodzielności i niepełnosprawności oraz propagowanie modelu godnego życia w wieku senioralnym. Dom świadczył swoje usługi od poniedziałku do piątku przez 8 godzin dziennie. W trakcie pobytu zapewniano wszystkim uczestnikom usługi: socjalne, opiekuńczo-terapeutyczne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej, aktywizacji społecznej.

Placówka spełniała standardy Dziennego Domu Senior+ określone w pkt IV.2 Programu „Senior+”. Spełniony był również warunek zatrudnienia co najmniej jednego pracownika na 15 uczestników. Stan zatrudnienia w placówce był zgodny z zasobami kadrowymi wskazanymi w ofertach złożonych przez Gminę w ramach konkursu na poszczególne lata objęte kontrolą.

⁶³ Zwrot wynikał z niższej frekwencji niż dopuszczalna bez utraty dotacji.

Zlecone zadania MOPS zrealizował zgodnie ze złożonymi ofertami i zawartymi umowami. Otrzymane w latach 2018, 2019 i 2020 dotacje były wydatkowane zgodnie z umową i ponoszone zgodnie z kalkulacją kosztów zawartą w ofercie, do której odnosiła się umowa. Został zachowany procentowy udział dotacji w całkowitych kosztach realizacji zadania. MOPS prowadził wyodrębnioną dokumentację finansowo-księgową i ewidencję księgową zadania, zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o rachunkowości, w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych. Ewidencja księgową prowadzona była na wyodrębnionych paragrafach analitycznych w podziale na środki własne, dofinansowanie i odpłatność od uczestników. Sporządzanie i przechowywanie dokumentacji finansowej i merytorycznej odbywało się zgodnie z postanowieniami umowy. Dokumenty były opisane zgodnie z wytycznymi określonymi w umowie. Prawidłowo wypełniano obowiązki informacyjne, zgodnie z zasadami Programu, ogłoszeniem konkursowym oraz postanowieniami umowy.

Sprawozdania z realizacji zadania za 2018, 2019 i 2020 r. zostały sporządzone zgodnie z wzorem stanowiącym załącznik do zawartych umów i przekazane, zgodnie z zawartymi umowami, w terminach 30 dni od zakończenia realizacji zadania. Złożone sprawozdania uwzględniały dane dotyczące: rzeczywistej liczby seniorów objętych wsparciem w ramach Programu, kosztu realizacji zadania, z wyszczególnieniem środków własnych i dotacji z budżetu państwa; liczby seniorów objętych poszczególnymi rodzajami usług wraz z ich opisem. Zwrotu niewykorzystanych dotacji dokonano w 2018 i 2019 r. w terminach wskazanych w umowach (w 2018 r. i w 2019 r. po 600 zł). W każdym z kontrolowanych lat składano sprawozdanie z trwałości realizacji zadania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w działalności MOPS, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Wobec niesformułowania wniosków i uwag NIK nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie.

Kraków, 28 kwietnia 2021 r.

Kontroler
Jacek Stankiewicz
Doradca prawny

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie

z up.
Wicedyrektor